

"54. srečanje mladih raziskovalcev Slovenije 2020"

Osnovna šola Janka Padežnika Maribor,

Iztokova 6, 2000 Maribor

Kaj me buljaš?

SPLETNO IN MOBILNO NADLEGOVANJE V OSNOVNI ŠOLI

Raziskovalno področje: INTERDISCIPLINARNO

(sociologija in psihologija)

RAZISKOVALNA NALOGA

Mentorici:

Andreja Krstić

Andreja Simić

Avtorici:

Ela Cerar

Živa Petrič

Maribor, 2020

ZAHVALA

Zahvaljujemo se mentoricom in staršem za vso pomoč in podporo ob nastanku raziskovalne naloge, vsem anketiranim učencem naše šole in vsem intervjuvanim.

VSEBINSKO KAZALO

POVZETEK	1
ABSTRACT	1
1 UVOD	2
1.1 Namen in cilj raziskovalne naloge	2
1.2 Hipoteze	2
2 TEORETIČNI DEL	3
2.1 TEORETIČNO OZADJE PROBLEMA	3
2.2 Predstavitev družbenih omrežij, tveganj in zasebnost	3
2.3 NADLEGOVANJE IN NASILJE	10
2.3.1 Spletno nasilje in nadlegovanje	11
2.3.2 Vrste spletnega nadlegovanja	13
2.3.3 Posledice spletnega nadlegovanja	15
2.3.4 Zakonska zaščita	17
2.2.5 KAJ LAHKO NAREDIJO STARŠI IN KAJ ŠOLA?	18
3 EMPIRIČNI DEL	21
3.1 Metodologija	21
3.2 Metoda preučevanja pisnih virov	21
3.3 Metoda izkušnjskega dela v delavnici	21
3.4 Metoda intervjuja	22
3.5 Metoda preučevanja filmskega gradiva	22
3.6 Metoda anketiranja	22
3.7 Metoda analize podatkov in interpretacija	22
3.2 REZULTATI IN INTERPRETACIJA	23
3.2 VREDNOTENJE HIPOTEZ IN RAZPRAVA	34
4 ZAKLJUČEK	35
5 DRUŽBENA ODGOVORNOST	35
6 VIRI IN LITERATURA	36
Viri slik	37
7 PRILOGE	39
PRILOGA 1: Anketni vprašalnik	39
PRILOGA 2: Udeležba na delavnici SAFE.SI: »Spletno nasilje in ustrahovanje«	44
PRILOGA 3: INTERVJU PO DELAVNICI	45

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol.....	23
Graf 2: Kateri razred obiskuješ?	23
Graf 3: Koliko časa povprečno uporabljaš internet?	24
Graf 4: Imaš nad internetom starševski nadzor (prostor, čas)?	24
Graf 5: Katere elektronske naprave uporabljaš za dostop do interneta?	25
Graf 6: Katera socialna omrežja uporabljaš?	26
Graf 7: Je tvoj profil javen ali privaten?	27
Graf 8: Ali na svoj profil sprejemaš ljudi, ki jih osebno ne poznaš?	27
Graf 9: Ali si že slišal za spletno nadlegovanje?	28
Graf 10: Katere oblike spletnega nasilja poznaš?	28
Graf 11: Poznaš koga, ki je žrtev spletnega nasilja?	29
Graf 12: Za kakšno obliko nadlegovanja je šlo?	29
Graf 13: Kaj je oseba naredila v obrambo?	30
Graf 14: S kom je oseba govorila o nadlegovanju?	30
Graf 15: Ali je žrtev poznala nadlegovalca?	31
Graf 16: Če je bilo nasilje izvedeno nad tabo, te je močno prizadelo?	31
Graf 17: Si ti koga nadlegoval/a na spletu?	32
Graf 18: Če si na internetu že nadlegoval, koga?	32
Graf 19: Kaj bi želel sporočiti osebi, ki nekoga spletno nadleguje?	33
Graf 20: Kaj bi svetoval/a, če bi ti nekdo zaupal, da je žrtev spletnega nadlegovanja?	33

KAZALO SLIK

Slika 1 – Instagram	3
Slika 2 – Twitter	4
Slika 3 – Snapchat	4
Slika 4 – Facebook	5
Slika 5 – TikTok.....	5
Slika 6 – Tumblr.....	6
Slika 7 – Messenger	6
Slika 8 – Pinterest	7
Slika 9 – Ask.fm	7
Slika 10 – Youtube.....	8
Slika 11 – Roblox	8
Slika 12 – Viber	8
Slika 13 – Omegle	9
Slika 14 – WhatsApp	9
Slika 15 – Discord.....	9

POVZETEK

Mladostniki veliko svojega prostega časa preživimo na socialnih omrežjih. Tam lahko spoznaš nove prijatelje, najstniki pa smo na internetu tudi tarča spletnih zalezovalcev, nadlegovalcev ali pa nadlegujemo svoje vrstnike tudi sami. V svoji raziskovalni nalogi se bomo osredotočili na spletno nadlegovanje na naši šoli, kdo so žrtve spletnega nasilja in zakaj do tega pride. Znanje si bomo pred samim raziskovanjem razširili s prebiranjem strokovne in leposlovne literature. Na naši šoli bomo med učenci 3. triade opravili anketiranje, s pomočjo katere bomo raziskali, v kolikšni meri so osnovnošolci seznanjeni z vrstami spletnega nadlegovanja, čustvenimi posledicami nadlegovanja in kazensko odgovornostjo. Intervjuvali bomo strokovnjake, ki imajo o spletnem nadlegovanju širše znanje kot mi. O spletnem nadlegovanju, čustvenih posledicah le-tega in kazenski odgovornosti bomo ozaveštili vrstnike, učitelje in starše ter pripravili predloge za razredne ure.

Ključne besede: socialna omrežja, najstniki – tarče, anketa, intervju. Ozaveščanje

ABSTRACT

Adolescents spend a lot of their free time on social networks. You can meet new friends there and teenagers are also a target of online stalkers, harassers or harassing peers themselves. In our research paper we will focus on cyberbullying at our school, who the victims of cyberbullying are and why it occurs. Prior to the research we will expand our knowledge by reading professional and belletristic literature. At our school we will be conducting a survey among the students of the 3rd triad to explore the extent to which primary school students are aware of the types of cyberbullying, the emotional consequences of harassment and civil liability. We will interview experts who have a broader knowledge of cyberbullying than we do. We will inform our peers, teachers and parents about online harassment, the emotional consequences of it and about civil liability, and also make suggestions for class meetings.

Key words: social networks, teens - targets, survey, interview, raising awareness

1 UVOD

Socialna omrežja so postala del najstniškega vsakdana. Telefon je postal prva stvar, ki jo vidiš ko se zbudiš in zadnja preden greš spat. Na internetu deliš svoje fotografije in v zameno dobiš všečke in priljubljenost.

Čeprav pa lahko na internetu spoznaš nove prijatelje ali se seznaniš s starimi, smo mladi na spletu vse pogosteje deležni zasmehovanja, spolnega nadlegovanja, žaljenja našega izgleda, kraje identitete. Zaradi takšnih dejanj veliko mladih postane zaprtih vase in negotovih, ne vedo komu še lahko zaupajo. To vpliva tudi na čustveni razvoj osebe, sebe več ne vidijo v dobri luči. Spletno nasilje je prisotno tudi na naši šoli in s pomočjo opravljene ankete smo ga podrobneje raziskali.

1.1 Namen in cilj raziskovalne naloge

Pred začetkom oblikovanja raziskovalne naloge smo svoje znanje o internetnem nasilju razširili s prebiranjem poljudne in strokovne literature, ogledali smo si tudi filme na to temo.

Zaradi čustvenih posledic, ki jih tako nadlegovanje pusti na otroku, ki še ni popolnoma odrasel in ga nadlegovanje zaznamuje, nas zanima, če se nadlegovalci zavedajo posledic, ki jih pustijo na nadlegovanem. Vrstnike želimo seznaniti z dejstvom, da je bilo v taki situaciji že več ljudi in da v tem niso sami. Želimo si, da bi se bili o tem pripravljene pogovoriti s prijatelji in/ali starši.

1.2 Hipoteze

Zastavili smo si naslednje hipoteze:

H1: Najpogostejša oblika spletnega nadlegovanja je besedno (poniževanje, zmerjanje).

H2: Žrtve spletnega nasilja so se po pomoč zatekle k staršem.

H3: Največ vrstnikov pozna zalezovanje (Stalking), najmanj pa Grooming.

H4: Žrtev in izvajalec spletnega nasilja se po navadi v resničnem življenju ne poznata.

H5: Večina vrstnikov ima na socialnih omrežjih privatni profil.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 TEORETIČNO OZADJE PROBLEMA

Uporaba internetnih omrežij je postala del našega vsakdana in zaradi tega se tam izvaja tudi nasilje, ki je tudi v resničnem življenju med mladostniki vedno bolj pogosto.

Spletno nadlegovanje označuje nadlegovanje preko interneta, mobilnih telefonov in drugih komunikacijskih sredstev, kjer posameznik (ali skupina ljudi) nadleguje drugega posameznika, tako da mu pošilja grozilna sporočila, ga ponižuje ali drugače sramoti.

Spletno nadlegovanje vključuje ustvarjanje lažnih profilov, ustvarjanje sovražnih spletnih strani, sovražni govor ter žaljivke, zasledovanje uporabnikov na spletu, krajo identitete, objavljanje posnetkov, zlorabo osebnih podatkov.

2.2 Predstavitev družbenih omrežij, tveganj in zasebnost

Slika 1 – Instagram (Vir: splet)

Instagram je socialno omrežje, ki uporabnikom omogoča, da delijo svoje slike in videoposnetke iz pametnih telefonov. Vsi, ki ustvarijo svoj Instagram račun imajo svoj profil na katerem so prikazani vsi posnetki in slike, ki jih je oseba objavila. Objave so dostopne vsem uporabnikom, razen če si uporabnik svoj profil spremeni v privatnega, s tem imajo dostop do Instagram računa le tisti, ki jih oseba sprejme. Instagram je najbolj bistvena aplikacija za socialna življenja najstnikov. Glede na raziskavo Raziskovalnega centra Pew v Ameriški prestolnici Washington D.C., opravljeno v letu 2018, Instagram uporablja 72 odstotkov najstnikov. Eden od petih najstnikov starih od 12 do 20 let naj bi doživljali spletno nadlegovanje, tisti, ki ga izvajajo, pogosto pišejo negativne in nesramne komentarje pod objavljene slike osebe, ki jo nadleguje. Instagram omogoča ustvarjanje lažnih in anonimnih

profilov, na katerih lahko izvajalci nasilja objavljajo neprimerne slike in lažne informacije o osebi.

Slika 2 – Twitter (Vir: splet)

Twitter je socialno omrežje, ki svojim uporabnikom omogoča, da med seboj izmenjujejo kratka sporočila, dolga največ 280 znakov, tako imenovani »tweets«, oseba lahko na svojem računu objavlja tudi fotografije. Minimalna starost za uporabnike Twitterja je trinajst let, ki velja za cel svet. Ob vpisu, Twitter ne zahteva datuma rojstva osebe, ampak če kasneje uporabnik izjavi, da je bil star manj kot trinajst ob vpisu v Twitter, to predstavlja problem. Twitter, tako kot vsa družabna omrežja predstavlja tveganje za uporabnika, ker pa na Twitterju uporabnik ne deli svojih fotografij, ampak kratka sporočila, so tveganja v drugačni obliki. Velik problem na tem omrežju predstavlja spletno ustrahovanje. Lahko smo žrtev oblike ustrahovanja, ki jo nadlegovalci lahko izvajajo le na Twitterju; z tweetom izrazimo svoje mnenje in ljudje, ki se pogosto skrivajo pod anonimnim profilom nas »napadejo«. Če se ta oblika nadlegovanja ponavlja, je osebo potrebno blokirati, s tem nadlegovalcu preprečimo dostop do našega profila in komentiranje na naše objave. Preko Twitterja se hitro širijo lažne novice – fake news, ki avtorjem predstavljajo odličen vir zaslužka. Pri prebiranju se uporabnik ne sme pustiti zavesti in preveriti informacije na drugih spletnih straneh. Pri deljenju takšnih novic moramo biti pazljivi, saj ima deljenje lažnih novic resne posledice.

Slika 3 – Snapchat (Vir: splet)

Snapchat je priljubljena aplikacija, ki se uporablja za izmenjavo fotografij, videoposnetkov. Socialno omrežje omogoča tudi klepet, vendar sporočila izginejo, če uporabnik zapusti okno klepeta, brez, da bi sporočilo prej shranil. Posebnost, ki naredi Snapchat še toliko bolj privlačnega so obrazni filtri in dodatki, ki popestrijo slike. Kljub časovnemu limitu, ki ga lahko uporabnik določi ob ogledu slike, se mora zavedati, kaj je primerno poslati in kaj ne, saj lahko oseba, ki ji je to poslal naredi posnetek zaslona, shrani sliko in jo razširi po internetu. Uporabnik

sicer dobi obvestilo, če prejemnik fotografije naredi posnetek zaslona, vseeno pa lahko prejemnik uporabi drug telefon s katerim slika fotografijo ali pa posebne namenske aplikacije. Slike, ki jih oseba pošilja po Snapchatu so lahko objavljene na drugih družabnih omrežjih, ali so celo uporabljena za izsiljevanje. Snapchat preko storitve Snap Map, ki omogoča le, če ima uporabnik na telefonu vklopljeno lokacijo, razkrije natančno lokacijo gibanja, tako lahko vsi, ki jih uporabnik aplikacije sprejme kot prijatelje vedo, kje se nahaja. Snapchat omogoča možnost, da imajo dostop do tvojih zgodb (stories) le tvoji prijatelji oz. osebe, ki jih sprejmeš na svoj račun.

Slika 4 – Facebook (Vir: splet)

Facebook

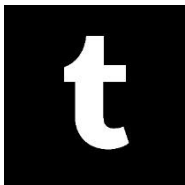
Facebook je družabno omrežje, ki uporabnikom nudi veliko storitev – objavlanje komentarjev, fotografij, povezave do novic na spletu, klepetajo, si ogledujejo videe v živo. Njegov glavni namen je, da registriranim uporabnikom omogoča ustvarjanje profilov, objavlanje, predvsem pa, da ohranjajo stike s prijatelji, sodelavci in družino. Minimalna starost je trinajst let, v primeru, da je oseba mlajša od trinajst let in to odkrijejo se bo profil izbrisal. Tudi na Facebooku ima uporabnik možnost, da si svoj profil iz javnega spremeni v privatnega ali obratno. Tako kot na vseh družabnih omrežjih mora uporabnik biti previden pri deljenju svojih osebnih podatkov, saj Facebook omogoča ljudem iz vsega sveta, da se povežejo, ne samo znancem.

Slika 5 – TikTok (Vir: splet)

TikTok je družabno omrežje, ki omogoča gledanje kratkih posnetkov, dolgih največ šestdeset sekund, posnetki so lahko izzivi, plesi, komični prizori in posnetki petja na uporabnikovo priljubljeno pesem. Tako kot pri večini drugih aplikacij TikTok omogoča komentiranje in všečkanje videoposnetkov. Videe je mogoče urejati; dodajati različne filtre, video upočasnijo ali pospešijo, ga predvajajo v obratni smeri in drugo. Ko si oseba na mobilni telefon naloži aplikacijo, si lahko videoposnetke ogleduje brez, da bi si ustvaril račun, če pa želi slediti ljudem in objavljati svoje posnetke, se mora vpisat. Starostna meja za ustvarjanje računa na TikToku

je trinajst let, mlajši od osemnajst let morajo imeti dovoljenje staršev oziroma skrbnikov. Pri uporabi TikToka mora biti uporabnik previden, saj lahko nekdo posnetek shrani in ga objavi na drugih socialnih omrežjih. Tveganje predstavlja tudi srečanje z neprimernimi vsebinami. Uporabnik lahko hitro naleti na seksualne ali nasilne vsebine. Vrstniki se pogosto snemajo v seksualnih držah z namenom, da bi pritegnili pozornost ostalih in pridobili čim več všečkov. Posnetki, v katerih najstniki ali odrasli med seboj izvajajo nasilje tudi niso redki, takšne videoe je treba prijaviti, da jih lahko Tiktok odstrani.

Slika 6 – Tumblr (Vir: splet)

Tumblr je družabno omrežje, kjer si uporabnik ustvari svoj blog na katerem objavlja fotografije, posnetke, kratka besedila. Blogi so javni, Tumblr ne pregleduje ali filtrira objav, zato lahko uporabniki hitro naletijo na neprimerne vsebine. Uporabniki se prijavijo z e-poštnim naslovom, ustvarijo geslo, uporabniško ime in URL za svojo stran. Večina uporabnikov omrežja Tumblr spremlja določene teme, ki jih zanimajo. Ko ustvarimo profil, se samodejno ustvari javni blog. Mogoče je ustvariti zaseben blog do katerega imajo dostop le določeni uporabniki, ampak je to možno le pri ustvarjanju drugega/sekundarnega bloga, originalni pa mora ostati odprt za vse obiskovalce. Tumblr ni namenjen otrokom mlajšim od trinajst let.

Slika 7 – Messenger (Vir: splet)

Messenger je brezplačna aplikacija za mobilno sporočanje, uporabnikom omogoča deljenje slik, videoposnetkih, sporočil, igranje iger, pošiljanje denarja, deljenje lokacije. Messenger predstavlja velika tveganja, med njimi so zasvojitve, saj si uporabniki lahko med seboj pišejo brezplačno, uporabljajo različne emoji-je, GIF-e in imajo neomejeno število sporočil. Tveganje predstavlja tudi pogovor z neznanci, ljudje na internetu niso vedno tisti, za katere se izdajajo, zato mora oseba biti previdna kaj neznanцу pošilja. Kot pri vseh družabnih omrežjih je tudi na Messengerju prisotno spletno ustrahovanje in nadlegovanje, bolj kot na drugih socialnih omrežjih pa je sploh med mladimi pogosto izmenjavanje neprimernih, žaljivih ali golih

fotografij, sexting, z namenom na bi žrtev osramotili. Vsakršno nadlegovanje lahko prijavimo ali osebo blokiramo, preventivno pa neznance zavrremo in njihova sporočila izbrisemo.

Slika 8 – Pinterest (Vir: splet)

Pinterest je spletna stran in aplikacija, kjer lahko uporabniki dostopajo do najrazličnejših fotografij ter si jih prenesejo na računalnik ali shranijo na telefon. Aplikacija uporabniku omogoča tudi objavljanje in tako si lahko drugi uporabniki shranijo tudi njihove fotografije, zato moramo biti zelo previdni s tem, kar objavljamo. Zaščitimo se lahko že, če ustvarimo privatni račun, kjer lahko sami odločamo, kdo lahko dostopa do našega računa in kdo ne.

Slika 9 – Ask.fm (Vir: splet)

Ask.fm je aplikacija, kjer lahko uporabniki prejemajo anonimna sporočila in vprašanja drugih uporabnikov ter na njih nato odgovarjajo. Prav tako lahko tudi sami sprašujejo vprašanja. Za to aplikacijo je značilno tudi veliko ustrahovanja in nadlegovanja, saj je anonimna in tako dovoljuje nasilnežem pisati karkoli želijo. Prednost, ki jo ASKfm »prodaja«, je ravno anonimnost, tako da poleg vprašanj o zvezdnikih, najljubši hrani in podobno najdemo tudi zelo sporna vprašanja in odgovore, pozive k samomoru, slačenju, samozadovoljevanju, žaljenje, obrekovanje, intimna vprašanja. Vsak ima možnost, da na vprašanja ne odgovori, vendar se mladi tej možnosti pogosto odrečejo in odgovarjajo na intimna in žaljiva vprašanja z namenom iskanja pozornosti

Slika 10 – Youtube (Vir: splet)

Youtube je spletna stran in aplikacija, kjer si lahko uporabnik ogledajo najrazličnejše videoposnetke, ki lahko trajajo od le nekaj minut, do nekaj ur. Prav tako lahko uporabniki spremljajo »kanale« drugih uporabnikov in gledajo njihove »livestreame« ter jih spremljajo. Vsak uporabnik lahko objavi videoposnetke, vendar le, če so v skladu s pravili tega omrežja (brez seksualnih, nasilnih in neprimernih vsebin). Youtube ni namenjen otrokom, mlajšim od 13 let, saj obstajajo določena tveganja pri uporabi. Poleg tveganj glede zasebnosti lahko otroci naletijo na videoposnetke ali komentarje, ki niso primerni za njihovo starost.

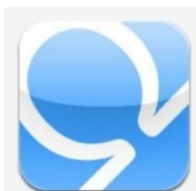
Slika 11 – Roblox (Vir: splet)

Roblox je aplikacija, ki omogoča uporabnikom igranje najrazličnejših igrice. Uporabnik lahko sam uredi svoj avatar, komunicira s prijatelji in z njimi igra igre. V igri lahko uporabljaš tudi tako imenovane »robuxe«, ki jih kupiš s pravim denarjem, z njimi pa lahko kasneje kupuješ posebne igre ali nova oblačila za tvoj avatar.

Slika 12 – Viber (Vir: splet)

Viber je mobilna aplikacija, ki uporabnikom omogoča zastoj neomejene klice in pošiljanje sporočil, fotografij, videoposnetkov, nalepk, osebne, skupinske in javne klepete, ter igranje iger. Deluje na mobilnih napravah in računalnikih. Identiteto predstavlja mobilni telefon oziroma telefonska številka, ne preverja se starost uporabnika. V politiki zasebnosti piše, da uporaba viberja ni namenjena otrokom mlajšim od 13 let, zato se tudi ne zbirajo osebni podatki. V primeru nadlegovanja in ustrahovanja ali v primeru, da sprejmemo »spam« sporočilo, lahko pošiljatelja blokiramo in prijavimo Viberju.

Slika 13 – Omegle (Vir: splet)

Omegle je spletna stran, ki uporabnikom omogoča dopisovanje z naključnimi ljudmi. Uporabnik ne ve ničesar o njih in na spletni strani lahko spoznaš nove ljudi. Aplikacija ima tudi novo posodobitev, ki uporabniku omogoča komuniciranje z ljudmi preko video kamere. Omegle je zelo nevaren, saj nikoli ne vemo, kdo se nahaja na drugi strani zaslona. Ko »videochatamo« z neznanci, nikoli ne vemo, na koga ali kaj bomo naleteli. Na Omeglu je zelo pogosto spolno nadlegovanje, pregovarjanje v slačenje, razkazovanje, itd.

Slika 14 – WhatsApp (Vir: splet)

WhatsApp je aplikacija za komuniciranje, ki omogoča dopisovanje z prijatelji na zabaven način, z kratkimi videoposnetki, slikami, nalepkami itd. WhatsApp ima dvostopenjsko preverjanje in samodejno šifriranje od konca do konca, kar pomeni, da lahko le uporabnik in oseba, s katero komunicira, bere poslano, teh sporočil ne vidi WhatsApp. Minimalna starost za uporabo je 13 let, a aplikacijo vseeno uporabljajo tudi mlajši. Je aplikacija za zasebno komuniciranje, kar nam omogoča stik z neznanci, to pa je še posebej tvegano pri otrocih in najstnikih, saj lahko pride do nadlegovanja, ustrahovanja in groominga.

Slika 15 – Discord (Vir: splet)

Discord

Discord je aplikacija, ki omogoča klepet, namenjena pa je predvsem igralcem video iger. Omogoča jim glasovno komuniciranje in komunikacijo prek sporočil, mogoče je deliti slike, videoposnetke in videoposnetke v živo. Discord ima tudi določeno minimalno starost za uporabnike, in sicer 13 let. Zaradi visoke stopnje anonimnosti in zasebnosti ter možnosti

ustvarjanja skupin, so se pojavile zlorabe pri klepetu, širjenje rasističnih in žaljivih vsebin in pornografije ter različne oblike nasilja. V primeru kršitve teh pravil, lahko storilca blokiramo in prijavimo platformi.

2.3 NADLEGOVANJE IN NASILJE

Slovar slovenskega knjižnega jezika besedo nadlegovanje opredeljuje kot glagolnik iz glagola nadlegovati, ki pomeni povzročati komu neprijetnosti, slabo voljo s času, položaju neprimernimi zahtevami, dejanji. (SSKJ, www.bos.zrc-sazu.si)

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika najdemo razlago besede nasilje, ki označuje dejaven odnos do koga, značilen po uporabi sile, pritiska. (SSKJ, www.bos.zrc-sazu.si)

Pojem nadlegovanje (angl. bullying) se v kontinentalni Evropi uporablja na področju nasilja v šoli in med mladoletniki. V Veliki Britaniji in drugih anglosaških državah pa ga ne uporabljajo zgolj za označevanje nasilja med vrstniki (mladoletniki), temveč tudi v družini, partnerskih odnosih, na delovnem mestu, med otroki, mladostniki in polnoletnimi. Še več, bullying, pojmovan kot sistematična zloraba moči, postaja vse širša krovna oznaka ne glede na starost (bullying med predšolskimi otroci in tudi med starostniki), družbene odnose (tj. med vrstniki, v družini, med zakonci oziroma partnerji, na delu med zaposlenimi in med nadrejenimi in podrejenimi) in družbene kontekste (na primer v predšolskem, šolskem, družinskem, zmenkarskem, zaporskem in zaposlitvenem kontekstu). Psihologi kot glavni razlog za tako široko pojmovanje nadlegovanja (in s tem implicitno tudi za spoprijemanje z njim) navajajo, da so ločene obravnave (in poimenovanja, kot so zloraba starostnikov, vrstniško nasilje, mobbing na delovnem mestu) zelo podobnih pojavov vodile v nesorazmerno poznavanje posamičnih oblik bullyinga in ločenost ekspertiz, ki bi združene lahko vodile do celovitejšega razumevanja in s tem kakovostnejše preprečitve in intervencije. (Završnik, 2013, str.223)

Na spletni strani Društva za nenasilno komunikacijo piše, da je nasilje kršenje človekovih pravic in človekovih osebnih mej. (www.drustvo-dnk.si)

Rus, Bernik v prispevku Spletno vrstniško nasilje (2012) opredeljujeta nasilje kot družbeni problem in ne problem posameznika, kot je to veljalo nedolgo nazaj. Za reševanje problema je odgovorna družba. V družbi je potrebno o nasilju govoriti, nanj opozarjati in ga preprečevati.

V raziskavi Evropskega inštituta za enakopravnost spolov opozarjajo, da je nemogoče oceniti razširjenost nasilja zaradi pomanjkanja prijav. (EIGE, 2011, Nasilje med ženskami in dekletimi)

Pri otroku ali mladostniku, se posledice nasilja izražajo v obliki depresije, slabega samovrednotenja in samospoštovanja, slaba samopodoba, sramežljivost, zadržanost, pasivnost, izolacija, slabši šolski uspeh, odpor do šole, pogosto obolevanje, poskusi samomora. Med oblike vrstniškega nasilja spada spletno nasilje in nadlegovanje. Policija na spletni strani svetuje mladim, naj ne čakajo in ne pristajajo na nasilje, naj povejo v šoli, staršem, se pogovorijo s prijatelji in zaupajo policaju. Pristojne institucije se lahko odzovejo le, če žrtve o dejanju spregovorijo. Policisti ob prijavi preverijo dogodke in jih raziščejo. (www.policija.si)

2.3.1 Spletno nasilje in nadlegovanje

Pojem cyberbullying se je v anglo-ameriškem okolju, kjer je nastal, spreminjal tudi tako, da se je najprej nanašal na odraslo populacijo, ki je sprva imela dostop do računalnikov in druge nove komunikacijske tehnologije. Kasneje, konec devetdesetih let, ko so starši opremili z računalniki in mobilnimi telefoni tudi otroke, pa je postala tema povezana z otroki (mladoletniki) ali nasploh mladimi.²⁸ V literaturi danes prevladuje definicija, po kateri so temeljni elementi kibernetškega nadlegovanja:

1. agresivno in namerno dejanje,
2. dejanje, ki ga izvršuje skupina ali posameznik,
3. dejanje, storjeno s pomočjo elektronskih oblik komuniciranja, predvsem prek interneta in z mobilnimi telefoni,
4. dalj časa trajajoče ali ponavljajoče se dejanje,
5. dejanje zoper žrtev, ki se ne more zlahka braniti, tj. nesorazmerje moči. Ta oblika nadlegovanja se razlikuje od klasičnega nadlegovanja v dodatnih kriterijih – naklepu, ponavljanju in nesorazmerju moči dodajajo avtorji kriterij anonimnosti in publicitete dejanja. (Završnik, 303, str. 223)

Slovenjenje pojma cyberbullying je različno, uporabljajo se izrazi spletno in mobilno nadlegovanje,³⁴ nadlegovanje prek interneta,³⁵ spletno ustrahovanje,³⁶ žaljivo in neprijetno obnašanje na internetu.³⁷ Tudi klasifikacije so različne, o čemer več v nadaljevanju. Na splošno pa pojem bullying za potrebe tega prispevka prevajamo kot nadlegovanje, ki ga ločimo od kibernetškega (spletnega in mobilnega) nadlegovanja (angl. cyberbullying), ne glede na starost vpletenih (tj. nadlegovalcev, žrtev ali opazovalcev). (Završnik, 2013, str. 225)

Informacijski pooblaščenec v Smernicah glede varstva (<https://www.ip-rs.si/ed>) opredeljuje spletno nadlegovanje kot nadlegovanje preko interneta, mobilnih telefonov in drugih komunikacijskih sredstev, kjer otrok ali skupina otrok nadleguje drugega otroka, tako da mu pošilja grozilna sporočila, ga ponižuje ali drugače sramoti. Nadlegujejo pa lahko tudi odrasli. Pojav nadlegovanja med otroki je prisoten od nekdaj, vendar je z digitalno tehnologijo preselilo na svetovni splet in posledično ni več omejen na čas in prostor. Prav tako spletni nadlegovalci lahko ostanejo anonimni, če tako želijo.

Vzroki za spletno nadlegovanja so podobni kot pri vseh drugih oblikah nadlegovanja, lahko pa tudi zaradi dolgčasa, zabave. Vzrok je pogosto tudi v tem, ker imajo otroci in mladostniki nenadzorovan in neomejen dostop do tehnološke opreme. Do spletnega nadlegovanja lahko pride tudi zaradi dolgčasa ali preprosto iz zabave, pa tudi zaradi tega, ker imajo otroci in mladostniki pogosto nenadzorovan in neomejen dostop do tehnoloških naprav. Zgodi se tudi, da prihaja do nenamerne spletnega nadlegovanja, kadar nepremišljeno dejanje ali pa ravnanje, ob katerem se ne razmišlja dovolj o posledicah, privede do tega, da se prizadeti počuti užaljenega. Teh reakcij storilec praviloma ne vidi in se zato ne zaveda obsega svojega dejanja. Do spletnega nadlegovanja lahko pride iz podobnih razlogov kot do vsakega drugega nadlegovanja: zaradi jeze, potrebe po maščevanju, zaradi zavisti, z namenom opozoriti nase, želje po moči in oblasti, opozarjanja na svoj socialni status, ipd. Spletno nadlegovanje se lahko izvaja po internetu (npr. po elektronski pošti, Instant Messenger-ju, na družbenih omrežjih, z video posnetki na portalih) ali po mobilnem telefonu (npr. sporočila ali nadležni klici). Zelo pogosto deluje napadalec anonimno, tako da žrtev ne ve, od koga napadi prihajajo. Je poseganje v zasebno življenje, odvija pa se 24 ur na dan in se ne konča pri domačih vratih (razen v primeru, da ne uporabljamo nobenih novih medijev). Mladostnikom na spletu ne moremo omogočiti popolne varnosti, lahko pa se naučimo prepoznavati znake spletnega nadlegovanja in mlajše generacije učimo o etiki na spletu ter jim ponudimo koristne napotke, ki naj bodo njihovo vodilo pri aktivnostih na spletu in uporabi sodobnih komunikacijskih sredstev. Vsaka četrta najstnica v Evropi je že doživela spletno ustrahovanje in trpinčenje. V Sloveniji je po zadnjih podatkih raziskav vsaj eno izmed oblik spletnega nadlegovanja doživelo že 56 odstotkov učenk zadnjih treh razredov osnovne šole in 65 odstotkov dijakinj. Gre za dejanje, ki posameznika prizadene, tako da se čustveno odzove, da se slabo počuti. Če je tega veliko, lahko to močno poslabša kakovost življenja.

Spletno nadlegovanje lahko poteka v obliki posrednih (izvedba dejanj v imenu nekoga drugega, preko drugih medijev) ali neposrednih (sporočanje točno tej osebi) napadov žrtve.

Spletna stran Safe.si nagovarja starše, naj svoje otroke naučijo pravil lepega vedenja, ki velja tako na spletu kot v družbi (www.safe.si), omejijo uporabo elektronskih naprav in poučijo otroke o varovanju zasebnosti na spletu.

2.3.2 Vrste spletnega nadlegovanja

Oblike kibernetškega nadlegovanja sledijo razvoju novih storitev informacijske družbe, kar otežuje longitudinalne primerjave in medkulturne študije pojavnosti.

Na splošno kibernetško nadlegovanje razvrščamo na odkrite ali prikrite oblike nadlegovanja, oblike prek računalnika, mobilnika ali štiridelno kot nadlegovanje prek besedil in izrečenih besed, prek vizualnih vsebin (na primer objavljane, pošiljanje ali deljenje kompromitirajočih slik in filmov prek mobilnih telefonov ali interneta), z izključevanjem (na primer iz skupine v spletnem socialnem omrežju) in z lažnim predstavljanjem za nekoga tretjega (kraja ali razkrivanje osebnih podatkov, uporaba imena drugega ali njegovega uporabniškega računa). (Završnik, 2013, str. 225–226)

Spletna stran Safe.si opredeljuje naslednje oblike spletnega nadlegovanja:

Cyberbullying: vrsta spletnega nasilja, kjer se (po navadi) najstniki oz. mladoletniki spravljajo na svoje vrstnike, jih žalijo in nadlegujejo, po navadi na spletnih straneh, k izvedenemu nasilju se po navadi prišteva objavljane govoric, groženj, seksualnih slik ali sporočil in informacije o žrtvi, žrtve pogosto zaradi tega nasilja doživljajo nižanje samozavesti, negativne emocije, vključno z strahom, jezo, žalostjo in depresijo ter misli oz. načrti k samomoru.

Sexting: pošiljanje ali prejemanje seksualno povezanih sporočil, fotografij ali slik po navadi preko mobilnih telefonov ali pa kar preko računalnika, med sexting prištevamo “prostaška” neprimerna sporočila in gole fotografije.

Trolling: internetni sleng, “troll” je oseba, ki začne spore ali zbada ter provucira ljudi na internetu, da bi pridobil pozornost, svoje “trollanje” delil z drugimi itd., med trolanje spada žaljenje, zasmehovanje, norčevanje in poniževanje

Spamming: ko ena oseba ali podjetje pošlje nezaželen email drugi osebi, “spamm emaili” so računalniška verzije tako imenovane nezaželene pošte, ki je poslana na mail, v obliki spletnih brošur, obvestil, akcij itd., po navadi so “spamm emaili” poslani, da pošiljatelj lahko prejemnika prevara v nakup ali storitev, ki bi jo kasneje obžalovali.

Happy slapping: kjer mladostniki izdelajo posnetke realnega nasilja, ki jih nato razpošiljajo naprej svojim prijateljem in znancem, npr. mladi na mobilni telefon posnamejo pretep svojega sošolca in takšen prizor pošljejo naprej ali objavijo na internetu.

Grooming: je spoprijateljevanje in čustveno povezovanje z otrokom, včasih družino, da lahko otroka izvajalec nasilja zmanipulira v izvedeno spolno nasilje, k temu pa prištevamo poleg posilstva tudi snemanje otroške pornografije, otroško prostitucijo in prodajo otrok.

Flaming: žaljiva sporočila in komentarji, žaljenje, zmerjanje ali posredovanje sovražnih vsebin, usmerjenih v točno določeno osebo.

Izključevanje iz skupin: skupina vrstnikov izloči vrstnika iz skupine na družabnem omrežju ali v aplikaciji za sporočanje, ali pa mu prepreči vstop, v skupini se o njem pogovarjajo, o čemer ga informirajo, vzrok za izključitev je lahko drugačnost.

Ustvarjanje sovražnih skupin: posamezniki ustvarijo skupino, v katero vabijo druge z namenom širjenja sovraštva proti posamezniku ali drugi skupini posameznikov.

Lažni profili: storilec ustvari lažen profil žrtve in v njenem imenu objavlja vsebine, ki to osebo spravljajo v zadrego ali jo ponižujejo, druga možnost je, da lažni profil uporablja za prevare ali žaljenje drugih in s tem očrni prizadeto osebo.

Fotografiranje in snemanje ter objavljanje posnetkov brez dovoljenja: fotografiranje je poseg v zasebnost posameznika in tega brez dovoljenja po zakonu ne smemo izvajati, enako velja za objavo posnetkov na družabnih omrežjih ali drugje na internetu, fotografije nekoga drugega brez njegovega dovoljenja ne smemo objaviti ali deliti preko aplikacij za sporočanje (npr. Snapchat, Viber, Messenger,...).

Predelave fotografij na žaljivi način: žaljiva predelava fotografije ali video posnetka prizadene tistega, ki je na fotografiji, lahko pa tudi avtorja.

Žaljivi memi: ustvarjanje memov s fotografijami, podatki vrstnika z namenom žaljenja, posmehovanja, poniževanja itd..

Zloraba zaupanja: storilec na internetu javno ali v zaprti skupini razkrije zasebne informacije, ki mu jih je žrtev zaupala v prepričanju, da jih ne bo delil z drugimi.

Obrekovanje: storilec širi neresnice (laži) o nekom po družabnih omrežjih, preko aplikacij za sporočanje itd.

Vdiranje v profile (račune): vdiranje (hekanje) je kaznivo, je poseg v zasebnost posameznika in bi ga lahko primerjali z vlomom v stanovanje.

Spletno zalezovanje (cyberstalking): zalezovanje prek spleta (družabnih omrežij, forumov in podobno), ki lahko postane tudi fizično.

Doxing: razkrivanje osebnih podatkov o nekom, ne da bi nam ta oseba to dovolil, spletni izzivi – izzivi, kjer se zahteva, da nekdo počne nekaj ponižujočega ali celo nevarnega, to pa običajno posname in posnetke deli na spletu.

2.3.3 Posledice spletnega nadlegovanja

Avtorji, ki preučujejo škodljive posledice, ugotavljajo, da so te pri kibernetnem nadlegovanju lahko tudi hujše kot pri tradicionalnem. Storilčeva anonimnost – zamaskiranost z anonimnimi uporabniškimi računi, ki jih je težko ali nemogoče izslediti (npr. zaradi uporabe anonimizacijskih orodij, kot je omrežje Tor) – povečuje strah žrtve. Ko grožnje prihajajo iz neznanega vira, žrtev ne more pravilno oceniti resnosti grožnje in njene izvedljivosti, niti oceniti, kdo ali koliko ljudi grožnje pošilja. Kibernetna različica je permanentnejša zaradi trajnejše povezanosti žrtev v splet, ko ni mogoče preprosto »izklopiti« naprave. Posebej mladi prejemajo socialne potrditve pri druženju po različnih internetnih storitvah in so prek njih povezani in vključeni v socialno življenje vrstnikov. Večji del svojega delovnega in prostega

časa preživljajo povezani na internet in tam pridobivajo svoj družbeni status, kar je za posameznikov identitetni razvoj posebej pomembno. Pred kibernetiskim nadlegovalcem se zato ni mogoče skriti, žrtev je dostopna kjerkoli in od koderkoli. Nadlegovalci lahko dosežejo tudi veliko večjo množico naslovnikov kot kadarkoli doslej. Hammack zato slikovito meni: »Posamezniki niso omejeni z glasnostjo svojega glasu.« Javna narava interneta in preprosta distribucija informacij sta v prid nadlegovalcem. Manko neverbalnih elementov komunikacije in nevidnost žrtvine takojšnje neposredne reakcije povzročita, da je nadlegovalec zapeljan v stopnjevanje pritiska, medtem ko bi ob žrtvini vidni reakciji prej prenehal z dejanji. Dezinhibicijski učinek interneta, tj. (navidezna ali resnična) anonimnost in posrednost komunikacije, lahko povzroči, da se storilec nečesa hipoma domisli in to s klikom miške brez presojanja posledic tudi izvede. Tudi manjši trud za izvajanje nadlegovanja pospeši kibernetško nadlegovanje. Kot meni Harlin Goodno, je internetno nadlegovanje v primerjavi s klasičnim telefonskim nadlegovanjem preprostejše: če je klic po telefonu še zahteval nadlegovalčevo dejavnost in njegov čas, nadlegovanje z e-pošto zahteva oblikovanje zgolj enega sporočila, ki ga računalnik samodejno pošilja žrtvi. Pomanjkanje nadzora nad objavljenimi osebnimi podatki in javna narava spletnega okolja sta nadaljnja dejavnika, zaradi katerih so kibernetške oblike nadlegovanja lahko hujše od tradicionalnega. Žaljive in drugače kompromitirajoče ali nadlegovane vsebine je težko in pogosto nemogoče izbrisati, kot kažejo primeri neuspešnih izvršitev sodb zaradi kršitev osebnostnih pravic. Sporno gradivo se množi in prenaša po različnih spletnih straneh in gostuje na strežnikih po svetu. Škoda je kljub uspešnemu kazenskemu pregonu ali civilnopravnim sodbam v korist žrtev dejansko konstantna. Žaljive, kompromitirajoče ali nadlegovalne vsebine je včasih nemogoče zbrisati in to gradivo lahko spodbuja bralce k nasilju, čeprav je nadlegovalec svoja stališča že spremenil. (Završnik, 2013, str. 229–230)

Posledice so podobne kot pri drugih oblikah nasilja. Čeprav nadlegovalci na žrtvi ne pustijo fizičnih ran, kakršna koli oblika nasilja ima opazne posledice na zdravstveno stanje žrtev tako, da ima psihično nasilje enake uničujoče posledice kot fizično nasilje.

Navodila s priročnikom za obravnavo medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki ga je pripravila strokovna skupina Zavoda za šolstvo leta 2014, posebej opredeljuje spletno nasilje. Opredeljuje naloge strokovnega delavca, ki je zaznal nasilje, šolske svetovalne službe in naloge vodstva VIZ.

2.3.4 Zakonska zaščita

Zakon o varovanju osebnih podatkov je krovni zakon na tem področju, vendar ne velja za podatke, ki niso del zbirke podatkov. Obdelava podatkov, ki jo izvaja posameznik izključno za osebno rabo, družinsko življenje ali domače potrebe s tem zakonom niso zaščiteni.

Kazenski zakonik (KZ) ščiti varstvo ustavne pravice do zasebnosti kot so zloraba identitete, osebnih podatkov, nedovoljeno snemanje ipd. ki se obravnavajo kot kazniva dejanja, za katera je zagrožena celo zaporna kazen. (povzeto po: Informacijski pooblaščenec, 2009).

V ZDA so leta 1998 objavili Zakon o varstvu otrokove zasebnosti na spletu (COPPA – The children's Online Privacy Protection Act), ki je zasnovan za varstvo zasebnosti na spletu za otroke, mlajše od 13 let. Iz tega razloga Facebook in Instagram zahtevata, da so uporabniki stari 13 let. Omenjeni zakon ni učinkovit, saj lahko otroci in spletni operaterji zlahka zaobidejo dane smernice (povzeto po: GOLD, J., Vzgoja v digitalni dobi, Didakta 2015)

Slovenija nima posebnih zakonov, ki bi se nanašali samo na nasilje preko spleta, ampak se posamezni člani že veljavnega kazenskega zakonika uporabljajo v primerih spletnega nasilja. Kazensko pravo Kazenski zakonik KZ-1 (2008, KZ-1A 2009, KZ-1B 2011, KZ-1C 2015). Katera kazniva dejanja lahko pridejo v poštev pri medvrstniškem nasilju preko spleta:

- zalezovanje (134.a člen KZ-1)
- grožnja (135. člen)
- mučenje (135a. člen)
- neupravičeno prisluškovanje in zvočno snemanje (137. člen) (denarna kazen, zapor do 1 leta)
- neupravičeno slikovno snemanje (138. člen) (denarna kazen, zapor do 1 leta)
- nedovoljena objava zasebnih pisanj (140. člen)
- zloraba osebnih podatkov (143. člen) (zapor do 3 leta)
- kazniva dejanja zoper čast in dobro ime (razžalitev do 6 mesecev, obrekovanje do 1 leta, opravljanje do 6 mesecev)
- spolno nasilje (171. člen)
- spolni napad na osebo mlajšo od petnajst let (173. člen)
- prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva (176. člen)
- izsiljevanje (213. člen)
- javno spodbujanje sovraštva, nasilja in nestrpnosti (297. člen)

2.2.5 KAJ LAHKO NAREDIJO STARŠI IN KAJ ŠOLA?

Starši

V današnjem času moramo sprejeti, da je digitalna tehnologija prisotna na vsakem koraku, zato je pomembno, da otrokom omogočimo razvijanje veščin učinkovite in primerne uporabe, ne da njihovo uporabo le omejimo. Vsaka družina je drugačna, zato mora vsaka družina zase sestaviti najprimernejši načrt glede novodobne tehnologije, mi pa vam ponujamo nekaj preverjenih nasvetov, ki jih lahko uporabite kot osnovo za razmišljanje:

Bodite otroku zgled – otroci se največ naučijo z opazovanjem in glede na raziskave 70% otrok meni, da njihovi starši preveč časa preživijo za najrazličnejšimi zasloni. Pomembno je, da si kot družina vzamete čas za skupno preživljanje prostega časa, namenjenega povezovanju med vami, ne povezovanju s svojimi napravami.

Postavite si prioritete – skupaj s celotno družino naredite seznam prioritetenih aktivnosti, ki so vsem pomembne in za katere je nujno, da si vzamete čas, in seznam zelenih aktivnosti, ki niso nujno potrebne. Na družinski koledar najprej umestite nujne aktivnosti, kot so delo za šolo, skupni obroki, spanje, preživljanje časa na prostem in drugi hobiji, nato pa v urnik umestite še manj pomembne aktivnosti, kot je preživljanje prostega časa na spletu v skladu s smernicami, določenimi s strani AAP.

Otroke naučite tehnološkega bontona – uporaba novodobne tehnologije bi morala vedno temeljiti na medsebojnem spoštovanju, interakciji med posamezniki in vljudnosti. Določite osnovna pravila, kot so: „Če sedimo skupaj za mizo, se pogovarjamo med seboj, ne s spletnimi prijatelji“, pomaga pa tudi to, da med preživljanjem časa na prostem mobilne telefone in druge naprave pustite doma.

Določite jasna pravila glede uporabe digitalne tehnologije – računalnike in druge naprave umaknite iz otroških sob in jih raje postavite v skupne prostore. To otroke odvrta od sprejemanja nespametnih odločitev na spletu, hkrati pa vam omogoča lažji pregled nad tem, kaj otroci na spletu sploh počnejo in katere vsebine pregledujejo.

Naj vas ne bo sram prositi za pomoč – na spletu lahko najdete ogromno priporočil glede uporabe digitalne tehnologije pri otrocih in mladostnikih, prav tako se za pomoč lahko obrnete tudi na šolo, na lokalno skupnost in na najrazličnejša društva. Pogovorite se z učiteljicami in svetovalnimi delavci glede digitalne vzgoje in izobraževanja v šoli. Na voljo pa so vam tudi

različne aplikacije, ki skrbijo za primernost spletnih vsebin, s katerimi se srečujejo otroci in mladostniki, ter za primerno količino časa, preživetega za računalnikom in drugimi napravami.

Šola

Na spletni strani Čaroris pravijo, da imajo v varnih šolah, ki jih učenci in učenke zaznavajo kot varen prostor za učenje in druženje, celostni pristop za preprečevanje vrstniškega nasilja.

Vključeni so zaposleni v šoli, vsi učenci in vse učenke ter njihovi starši.

Ne ukrepajo le takrat, kadar se nasilje pojavi že v hujših oblikah, ampak delujejo preventivno. Oblikovana imajo jasna pravila o ravnanju v primeru vrstniškega nasilja in posledicah za tiste, ki bi ga izvajali.

Na takšnih šolah obstaja ničelna toleranca do vrstniškega nasilja. Učence, zaposlene in starše ozaveščajo o vrstniškem nasilju in jih spodbujajo, da do nasilja oblikujejo odklonilen odnos. Učijo jih, kako se v primeru vrstniškega nasilja odzvati ustrezno (asertivno), in jim omogočajo, da te veščine urijo. Spodbujajo tudi razvoj socialnih veščin, posebej empatije.

V okolju, kjer prevladuje prepričanje, da je nasilje neustrezen in neuspešen način za doseganje ciljev in reševanje konfliktov, je oseb, ki bi ga izvajale, manj.

Tudi kadar pride do vrstniškega nasilja, se otroci, ki ga doživijo, odzovejo samozavestneje in odločneje ter prej poiščejo pomoč.

Tudi tisti, ki nasilje opazijo, so bolj pripravljeni pomagati svojim vrstnikom in vrstnicam, ki nasilje doživljajo. Bolj pripravljeni so tudi prositi za pomoč odrasle, saj glede na pretekle izkušnje pričakujejo, da jih ne bodo ignorirali in jim bodo poskušali pomagati.

Na takih šolah pojavnost vrstniškega nasilja spremljajo sproti in sproti prilagajajo tudi ukrepe (npr. s povečanjem nadzora na območjih, kjer se nasilje pojavlja, z aktivnostmi za otroke in odrasle ...).

Tudi zaznavanje dobrega vzdušja v oddelku, občutka pripadnosti in povezanosti s sošolkami in sošolci, sodelovanje, medsebojno spoštovanje, pomoč drug drugemu in občutek, da jih drugi obravnavajo pravično, otrokom daje moč, da se lažje spoprimejo z izkušnjami vrstniškega nasilja v šoli ali zunaj nje.

K podporni socialni mreži spadajo prej omenjeni sošolke, sošolci in zaposleni na šoli ter družinski člani in članice, prijatelji in prijateljice ... Torej vsi, ki otroka podpirajo in mu stojijo ob strani tudi v težkih trenutkih, kot je doživljanje vrstniškega nasilja.

Bistveno pa je, da ima otrok/mladostnik vsaj en odnos z odraslo osebo, ki je stabilen in varen. Pomembno je, da ima vsaj nekoga, ki mu zaupa in o katerem ima občutek, da se lahko nanj zanese tudi v težkih trenutkih.

Ta oseba je lahko kdo od družinskih članov, ni pa nujno. Lahko je tudi kdo od zaposlenih na šoli.

Če ima otrok izkušnje, da se na večino odraslih lahko zanese in jim zaupa, bo hitreje in lažje poiskal pomoč, kadar se bo znašel v težavah.

Če ima otrok izkušnje uspeha pri reševanju različnih problemov, konfliktov, mu bo to lahko v pomoč tudi v primeru vrstniškega nasilja.

Zaradi preteklih pozitivnih izkušenj se bo lažje samozavestno in odločno postavil zase in poiskal pomoč, če jo bo potreboval.

Otroci, ki imajo boljše mnenje o sebi in verjamejo vase, se lažje spoprijemajo z vrstniškim nasiljem, saj manj verjamejo informacijam, ki jim jih o njih podajajo osebe, ki jih poskušajo ponižati. Osebna prožnost nam pomaga, da si opomoremo in ponovno vzpostavimo ravnovesje po stresnih dogodkih in težkih izkušnjah ter izpopolnjujemo strategije za spoprijemanje s problemi. Pri otrocih in mladih jo lahko spodbujamo na primer tako, da jim pomagamo pri prepoznavanju in odkrivanju njihovih pozitivnih lastnosti, močnih področij in zastavljanju realnih, dosegljivih in njim pomembnih ciljev.

Pri spoprijemanju s problemi nam pomaga tudi zmožnost ustreznega uravnavanja čustev.

Z učenci se je dobro pogovoriti, da so vsa čustva, prijetna in neprijetna, pomembna in je prav, da jih izražajo, a ustrezno in v ustreznih situacijah (če npr. oseba, ki doživlja nasilje, joka vpričo povzročitelja nasilja, daje temu še večjo moč, če pa joka vpričo nekoga, ki mu zaupa in jo posluša, ji to lahko pomaga).

Z otroki in mladimi se lahko pogovorimo tudi o situacijah, v katerih smo mi doživljali neprijetna čustva, in o tem, kaj nam je pomagalo v takih trenutkih – morda bi to lahko pomagalo tudi njim. (ISA Institut, 2018)

Ko nam otrok pove, da je žrtev spletnega nadlegovanja, najprej poskušajmo ostati mirni. Paničen odziv ali obtoževanje otroka, ki doživlja nasilje, v primeru, da je kršil katerega od dogovorov (npr. »Saj sem ti rekel, da puncu ne pošiljaj fotografij, na katerih si nag!«), bo situacijo samo še poslabšalo. Otroka podprimo, mu verjemimo in ga poslušajmo.

Pomembno je, da ga poskušamo razumeti in ne potolažiti glede tega, kar se mu je zgodilo, oziroma to minimalizirati (npr. saj so se samo hecali, to ni nič takšnega, saj se dogaja skoraj

vsakomur ipd.). Povejmo mu, da je to, kar se mu dogaja, nasilje, da je takšno ravnanje napačno in da je zanj kriva oseba, ki ga povzroča.

Vprašajmo ga, koliko časa se nasilje že dogaja, kaj vse se je zgodilo ter na kakšne načine je že poskušal rešiti problem in kakšni so bili izidi.

Povejmo mu, kaj lahko v tem primeru storimo. Za pomoč pri ukrepanju se povežimo z učitelji in/ali z zaposlenimi v šolski svetovalni službi.

Če otrok doživlja spletno nasilje, mu povejmo, naj zlonamernih objav ne briše in ne komentira, naredi naj posnetke zaslonov ter objave shrani za dokaz.

Pomagajmo mu, da žaljive objave ali strani prijavi administratorjem strani, osebo, ki je izvajala nasilje, pa blokira. Če sta je ogroženi varnost in življenje oseb, je potrebno obvestiti policijo.

Kdo še lahko pomaga?

- [Društvo za nenasilno komunikacijo](#) (tel.: 01 43 44 822, e-pošta: info@drustvo-dnk.si),
- [TOM telefon](#) (tel.: 116 111, e-pošta: tom@zpms.si),
- [Safe.si](#) (zelo primerno ob spletnem nasilju; e-pošta: info@safe.si),
- [Spletno oko](#) (zelo primerno ob spletnem nasilju; <https://www.spletno-oko.si/>),
- socialne delavke in delavci v CSD.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Metodologija

3.2 Metoda preučevanja pisnih virov

Pri oblikovanju raziskovalne naloge so nam pomagali različni pisni viri – preučili smo diplomske naloge, poljudno literaturo (Uničimo jo, Dragi Zaza, Črna vrana) in priročnike. Z njimi smo si pomagali pri samem razumevanju problemov pred dejanskim raziskovanjem, uporabili pa smo jih tudi za teoretični del.

3.3 Metoda izkušnjskega dela v delavnici

Delavnice smo se udeležili pred oblikovanjem raziskovalne naloge, da smo si razširili znanje. Predavanje, videoposnetek ter razne igre pa so nam pomagali pri boljšem razumevanju problema.

3.4 Metoda intervjuja

Intervju sva pred delavnicami opravili z predstavnico Safe.si, Nino Gradišnik, ki je odgovorila na nekaj vprašanj, ki so nam kasneje zelo koristili. Intervju lahko najdete v prilogi.

3.5 Metoda preučevanja filmskega gradiva

Z ogledom filmov (Unfriended, Trust, The Odd Girl Out, Cyberbully, You) smo si lažje predstavljali kakšno je dejansko spletno nasilje in kaj ob tem doživljajo žrtve. Filmi so nam prav tako pomagali potrditi določene hipoteze.

3.6 Metoda anketiranja

7. in 8. januarja 2020 smo anketirali 104 učence 3. triade naše šole. Za njih smo pripravili anonimno anketo z 21 vprašanji na spletni strani 1ka.si, ki nam je tudi pomagala potrditi hipoteze. Anketo lahko najdete v prilogi.

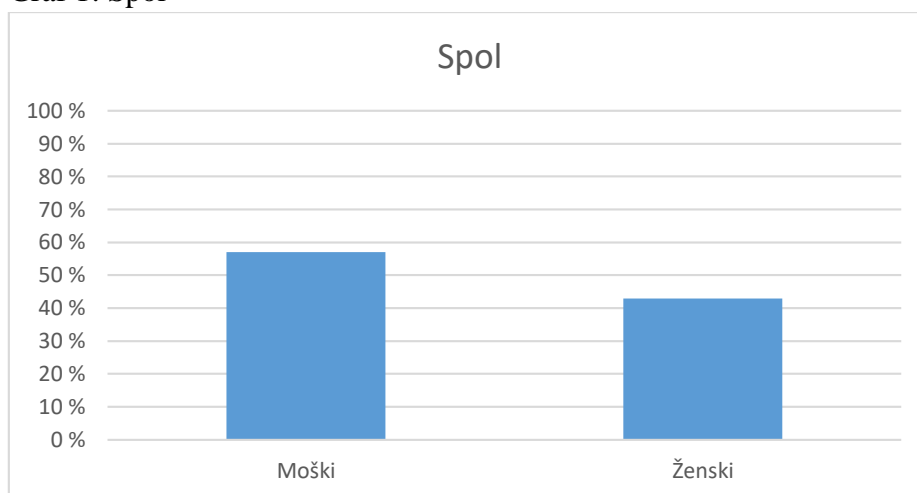
3.7 Metoda analize podatkov in interpretacija

Rezultate ankete smo predelali v programu Excel in jih prikazali v stolpčnih diagramih.

Opravili smo anketo med 104 učenci tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Anketo smo sestavili na spletni strani 1ka.si. Anketirani so jo reševali na mobilnih telefonih. Podatke smo obdelali v programu Excel in jih prikazali v stolpičnih diagramih

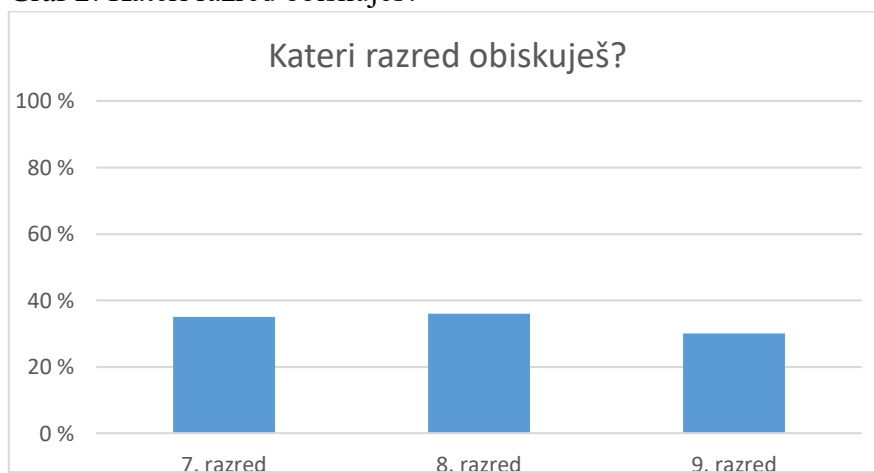
3.2 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Graf 1: Spol

Kot prikazuje graf, je v anketi sodelovalo 59 fantov (57 %) in 45 deklet (43 %).

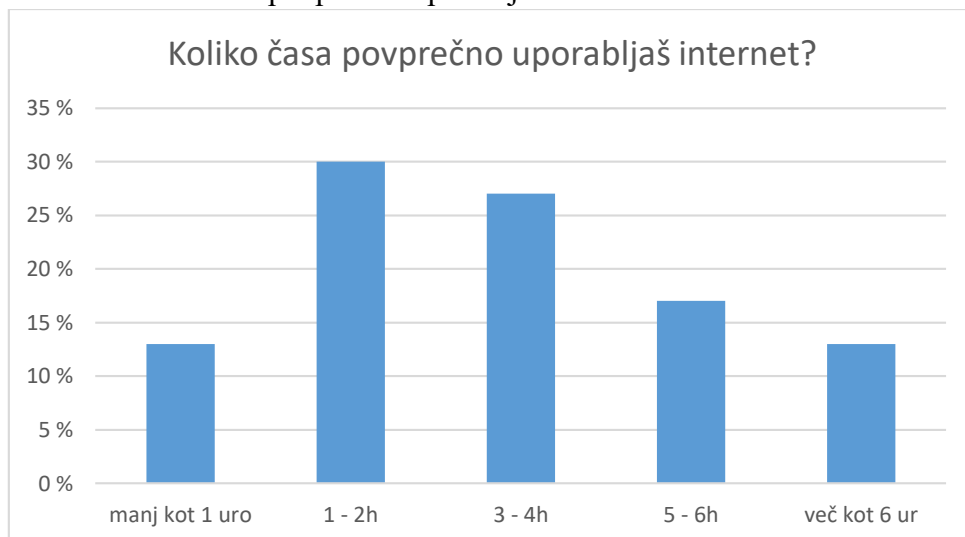
Graf 2: Kateri razred obiskuješ?

Delež anketiranih glede na razred je bil podoben, nekaj več je bilo učencev 8.razreda (36 %).

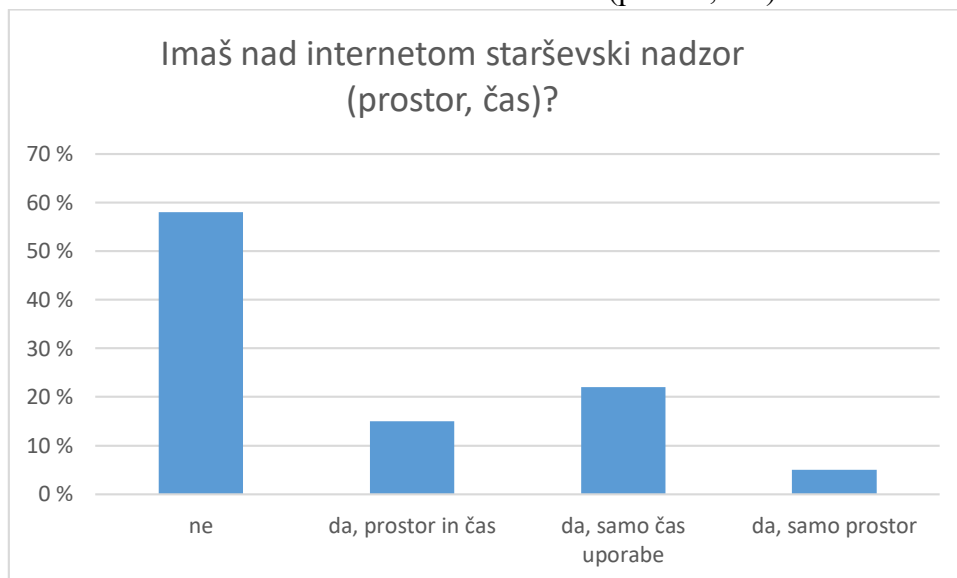
Anketiranih je bilo 34 % 7. razredov in 30 % 9. razredov

Graf 3: Koliko časa povprečno uporabljaš internet?

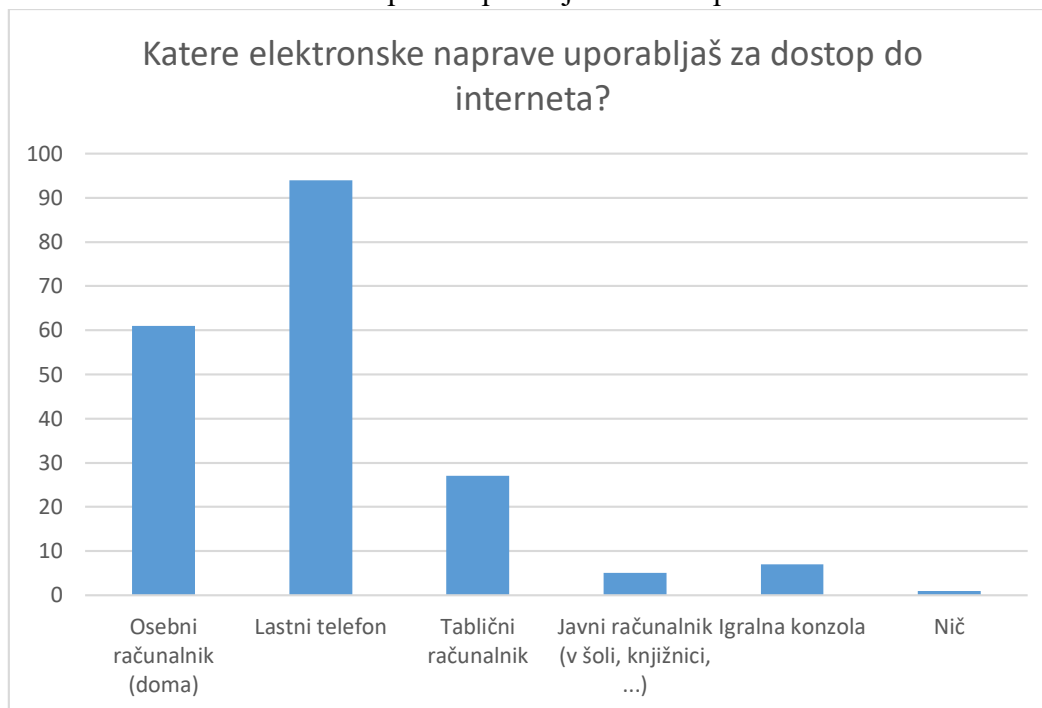
Rezultati so pokazali, da 43 % anketirancev uporablja internet do 2 uri, ostalih 57 % pa več kot dve uri.

Graf 4: Imaš nad internetom starševski nadzor (prostor, čas)?

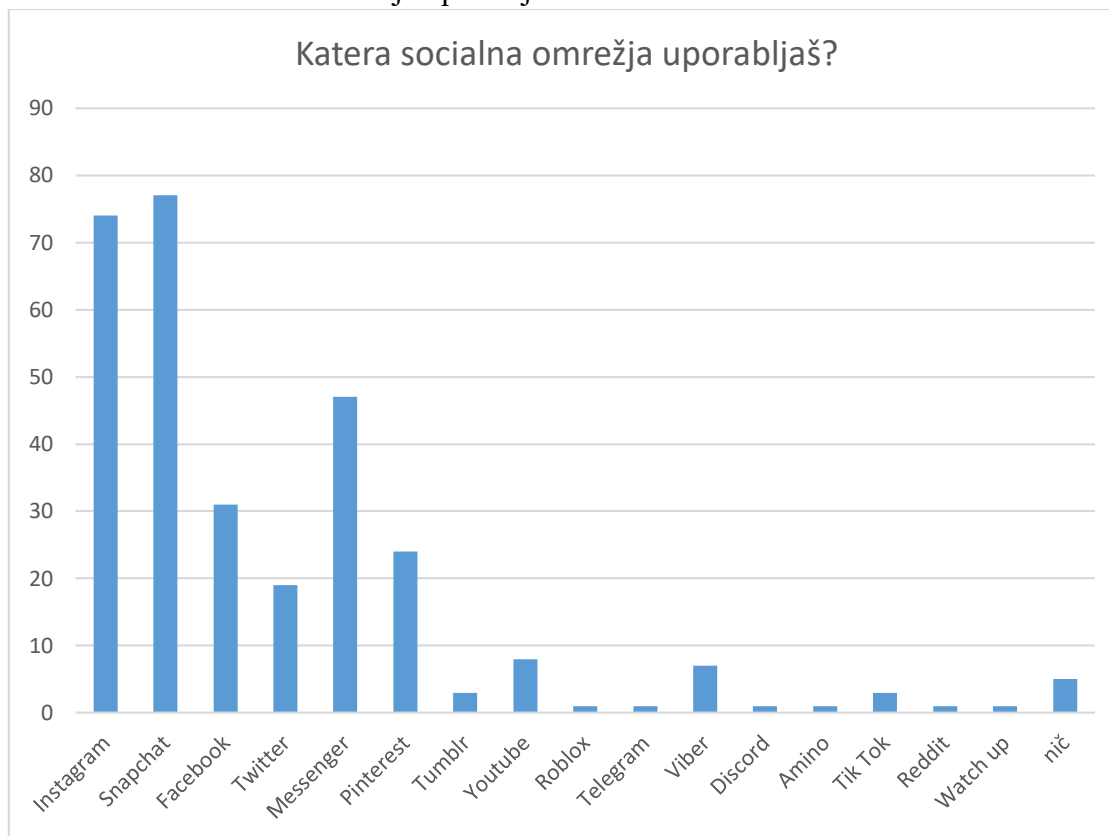
Rezultati so pokazali, da 58 % anketirancev nima starševskega nadzora nad internetom. Ena četrtnina anketiranih pa ima omejen le prostor ali čas. 15 % vrstnikov ima omejen tako prostor kot časa uporabe spleta

Graf 5: Katere elektronske naprave uporabljaš za dostop do interneta?

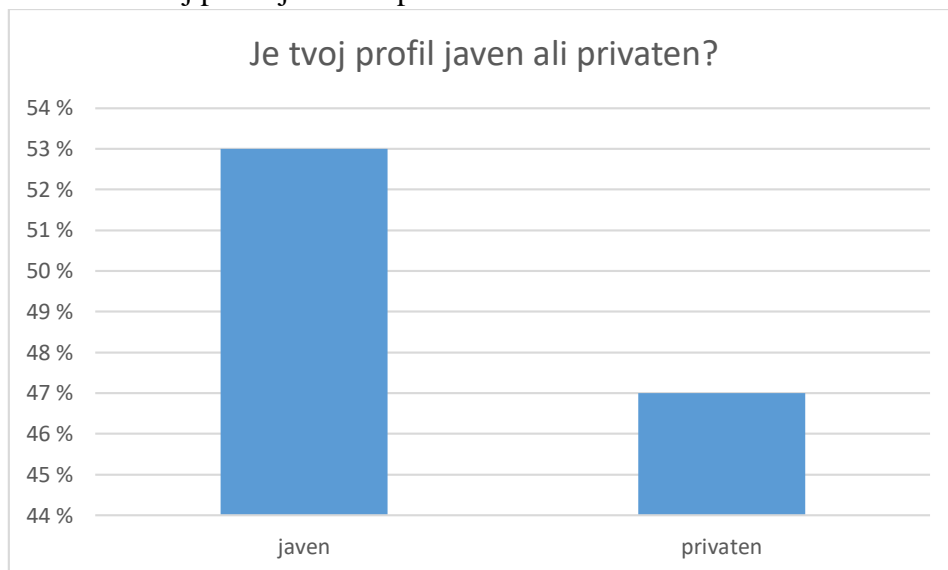
Pozanimali smo se, na katerih elektronskih napravah naši vrstniki dostopajo do interneta. Rezultati so pokazali, da 94 anketirancev za to uporablja lastni telefon, 61 učencev osebni računalnik, 27 učencev tablični računalnik, manjše število pa uporablja javne računalnike in igralne konzole ali pa ne uporabljajo ničesar (13 učencev)

Graf 6: Katera socialna omrežja uporabljaš?

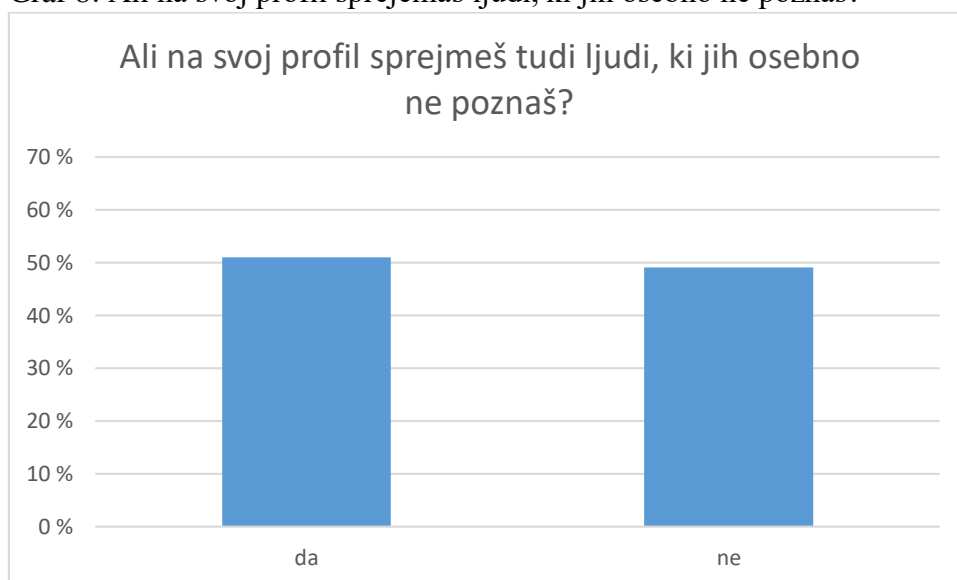
Rezultati so pokazali, da naši vrstniki največ uporabljajo socialno omrežje Snapchat (77 učencev) in Instagram (74), pogosto pa uporabljajo tudi Messenger in Facebook. 5 anketirancev ne uporablja socialnih omrežij. Anketirani so lahko označili več odgovorov, zato so podatki predstavljeni v numerusu. Ugotovili smo, da so najbolj privlačni Snapchat, Instagram in Messenger.

Graf 7: Je tvoj profil javen ali privaten?

Zanimalo nas je, ali imajo učenci na socialnih omrežjih javen ali zaseben račun. Kot prikazuje graf, ima 53 % učencev javen profil, preostalih 47 % pa zaseben.

Graf 8: Ali na svoj profil sprejemaš ljudi, ki jih osebno ne poznaš?

Med anketiranci 51 % anketirancev na svoj profil sprejme ljudi, ki jih osebno ne pozna.

Graf 9: Ali si že slišal za spletno nadlegovanje?

Graf prikazuje, da je 90 % naših vrstnikov že slišalo za spletno nadlegovanje, le 10 % pa še ni.

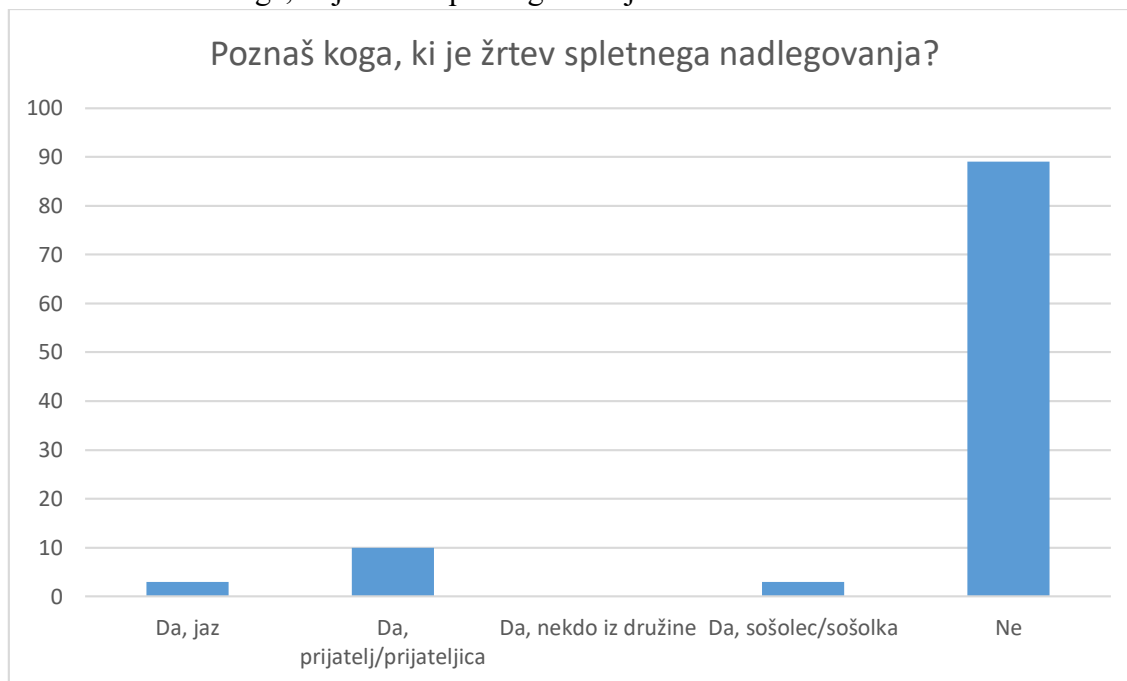
Graf 10: Katere oblike spletnega nasilja poznaš?

Učenci večinoma poznajo vsaj 1 vrsto spletnega nasilja – najbolj znani so jim zalezovanje (stalking) – 77 anketiranih, 61 anketiranih pozna sexting in prevara (trickery) – 46. Najmanj znani so ognjevitost (flaming) ter happy slapping. 8 učencev ni poznalo nobene vrste spletnega nadlegovanja..

Graf 11: Poznaš koga, ki je žrtev spletnega nasilja?

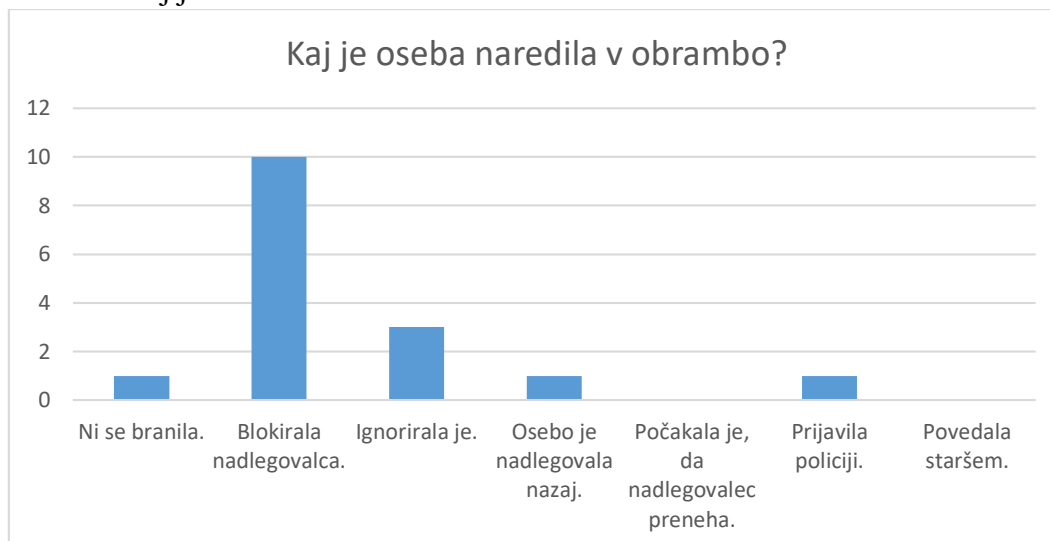
Zanimalo nas je, če anketiranci poznajo koga, ki je žrtev spletnega nasilja. Večina učencev ne pozna nobene žrtve (89), le manjše število pa pozna (16). 3 anketiranci so bili sami žrtve spletnega nasilja.

Graf 12: Za kakšno obliko nadlegovanja je šlo?

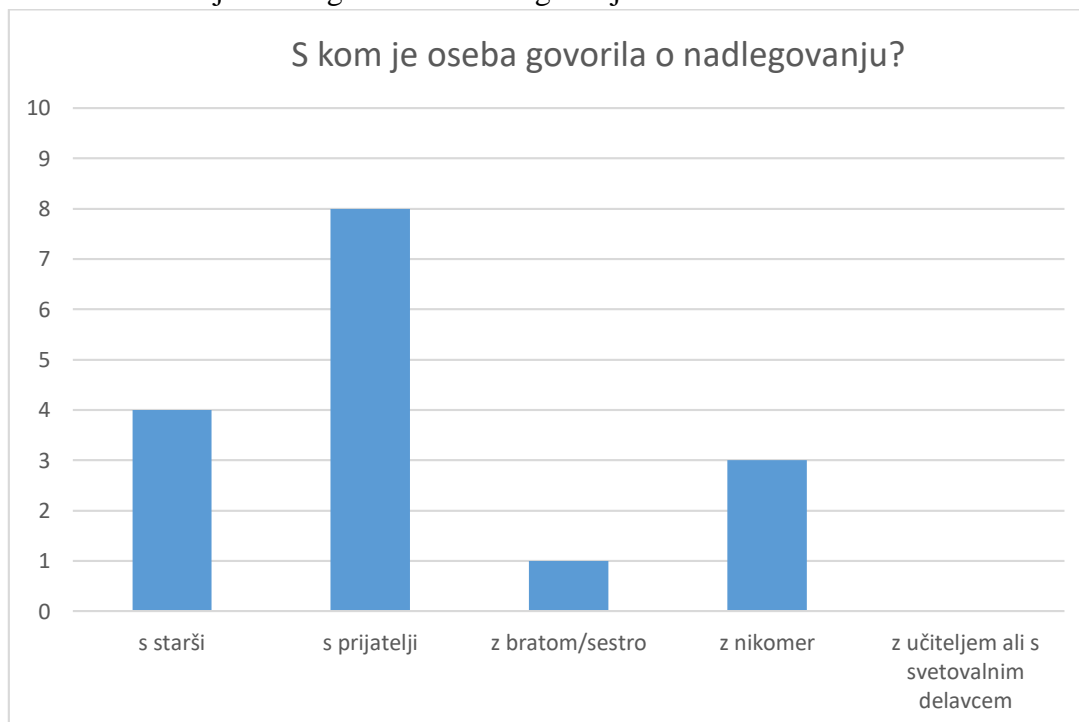
Na to vprašanje so lahko odgovorili le učenci, ki so pri grafu 11 odgovorili z da. Rezultati prikazujejo, da je bila večina žrtev izsiljevana, zasmehovana ali pa ustrahovana. Nobena izmed žrtev ni bila izključena in skupin na socialnem omrežju.

Graf 13: Kaj je oseba naredila v obrambo?

Anketirance smo vezano na vprašanje grafa 11, povprašali tudi, kaj je žrtev spletnega nasilja naredila v obrambo. 10 od 16 žrtev je nadlegovalca blokirala ali ignorirala. Nobena žrtev ni počakala, da nadlegovalec preneha ali pa povedala staršem. Numerus žrtev je majhen, zato podatkov ne predstavljamo v odstotkih.

Graf 14: S kom je oseba govorila o nadlegovanju?

Tudi ta graf je vezan na graf številka 11. Glede na rezultate je večina žrtev o tem govorila s prijatelji (8). Nekatere žrtve (4) so dogodke zaupale staršem, ena žrtev je govorila s sorojencem, kar 3 pa se niso zaupale nikomur.

Graf 15: Ali je žrtev poznala nadlegovalca?

Vprašanje je bilo vezano na graf številka 11. Zanimalo nas je, ali je žrtev nasilja poznala nadlegovalca. Večina žrtev (67 %) ga ni poznala, 33 % pa ga je.

Graf 16: Če je bilo nasilje izvedeno nad tabo, te je močno prizadelo?

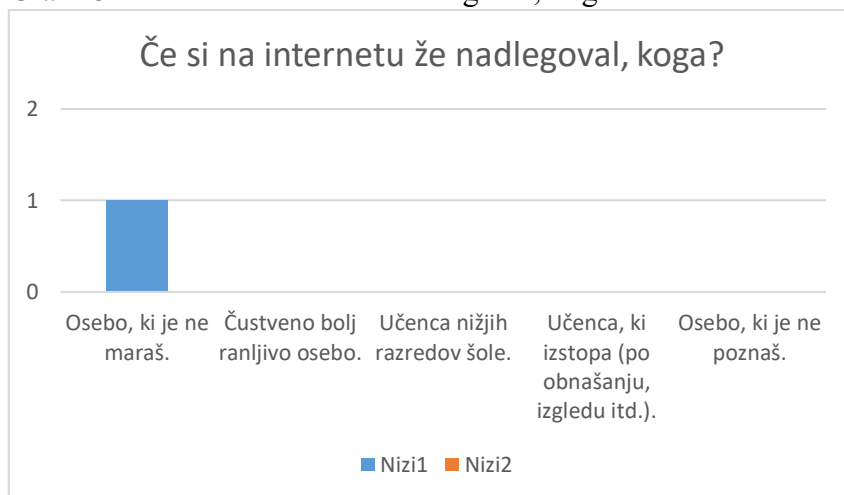
Glede na dobljene odgovore, (v primeru, da je bil anketiranec žrtev sama) je bila ena izmed žrtev prizadeta, dve pa ne.

Graf 17: Si ti koga nadlegoval/a na spletu?

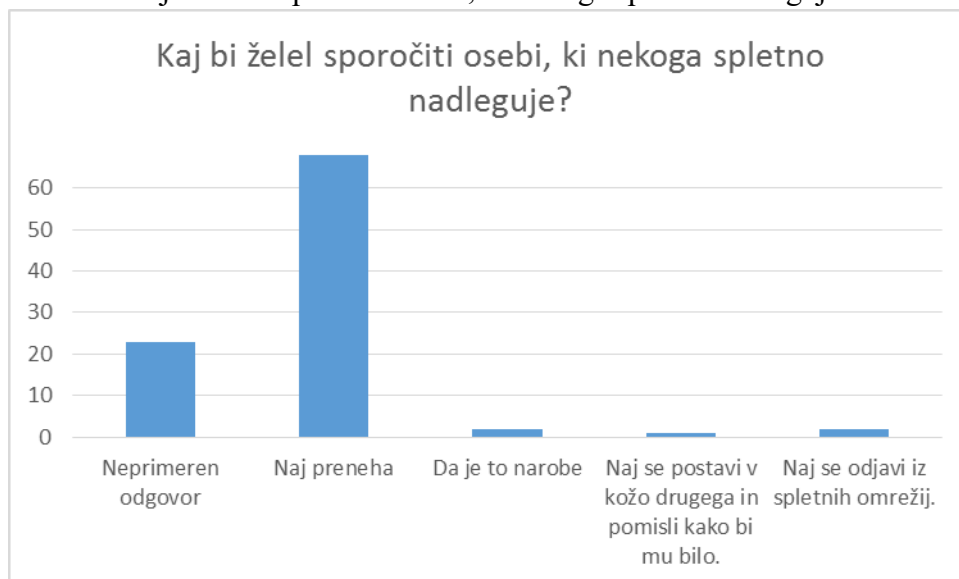
Večina anketiranih učencev (99 %) še ni nikogar nadlegovala na spletu. En učenec, je že nekoga nadlegoval na spletu.

Graf 18: Če si na internetu že nadlegoval, koga?

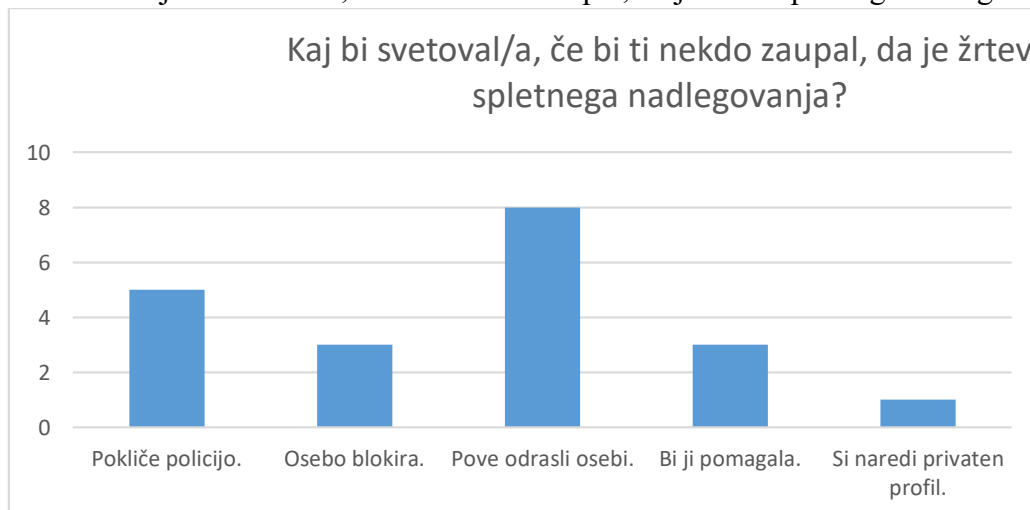
Pozanimali smo se (v primeru, da so učenci že spletno nadlegovali), koga so nadlegovali. Ker je le en učenec že spletno nadlegoval, je odgovor le en in sicer, je učenec nadlegoval osebo, ki je ne mara.

Graf 19: Kaj bi želel sporočiti osebi, ki nekoga spletno nadleguje?

Učence smo povprašali, kaj bi želeli sporočiti osebi, ki nekoga spletno nadleguje. Večina anketirancev, bi mu sporočila, naj na kakršen koli način preneha (68), ostali pa bi jim sporočili, da je to narobe, naj se postavijo v kožo drugega in pomislijo, kako bi mu bilo oziroma naj se odjavi iz spletnih omrežij (skupaj 5 učencev). Zasedili smo tudi veliko neprimernih odgovorov (23).

Graf 20: Kaj bi svetoval/a, če bi ti nekdo zaupal, da je žrtev spletnega nadlegovanja?

Zanimalo nas je, kaj bi anketiranci svetovali, če bi jim nekdo zaupal, da je žrtev spletnega nasilja. Kot prikazuje graf, bi večina učencev svetovala, naj žrtev pove odrasli osebi (8 učencev). 5 učencev bi svetovalo, naj pokliče policijo, 3 učenci, da naj osebo blokira, 3 učenci

bi jim sami pomagali, 1 učenec pa si bi naredil privaten profil. Ostali odgovori so bili neprimerni (70).

3.2 VREDNOTENJE HIPOTEZ IN RAZPRAVA

H1: Najpogostejša oblika spletnega nadlegovanja je besedno (poniževanje, zmerjanje).

V skladu z našimi pričakovanji lahko hipotezo številka 1 potrdimo, po rezultatih ankete je veliko anketirancev doživelo besedno spletno nadlegovanje (zasmehovanje, žaljenje, ustrahovanje), kljub temu so 4 nadlegovani učenci bili izsiljevani. Hipotezo lahko potrdiva tudi z opravljenim intervjujem, čeprav so kot sva izvedeli tudi v pogovoru s predstavnico Safe.si, Nino Gradišnik, vse bolj popularni spletni izzivi.

H2 : Žrtve spletnega nasilja so se po pomoč zatele k staršem.

Hipotezo številka 2 smo delno potrdili. Po rezultatih ankete se je večina o spletnem nadlegovanju pogovorila s prijatelji, nekaj manj učencev je to zaupalo staršem. Namesto, da bi se žrtve po pomoč zatele k staršem, so le blokirale nadlegovalce, kar v največ primerih ni dovolj, saj lahko oseba do našega računa dostopa iz drugih lažnih profilov.

V okviru družbene odgovornosti smo ob pomoči ustvarjene zloženke želeli vrstnike opozoriti, da se je vedno pametno obrniti k odrasli osebi ali staršem oz. skrbnikom.

H3 : Največ vrstnikov pozna zalezovanje (Stalking), najmanj pa Grooming.

Hipotezo številka 3 smo delno potrdili. Iz rezultatov ankete je razvidno, da 77 učencev pozna zalezovanje oz. stalking, kar je največji delež. Najmanj učencev pozna ognjevitost oz. flaming (10 učencev). 17 anketirancev pozna grooming.

H4 : Žrtev in izvajalec spletnega nasilja se po navadi v resničnem življenju ne poznata.

Hipotezo številka 4 smo potrdili, po rezultatu ankete, 67 % anketirancev nasilneža niso poznali, potrdili smo jo tudi z opravljenim intervjujem in z ogledom filmov na temo spletnega nasilja. Rezultati nas niso presenetili, saj spletni nadlegovalci mislijo, da imajo popolno anonimnost in lažje izbirajo nove žrtve.

H5 : Večina vrstnikov ima na socialnih omrežjih privatni profil.

Hipotezo številka 5 smo zavrgli. Glede na rezultate ima 53 % anketiranih učencev javni profil, 47 % pa privatni. To dejstvo je zaskrbljujoče, ker so najstniki tako bolj izpostavljeni neznancem.

4 ZAKLJUČEK

Danes najstniki nismo varni pred nasiljem niti v lastni hiši. Dokler družba ne vidi spletnega nadlegovanja tako nevarnega, kot dejansko je, se bo trpljenje žrtev, ki niso spregovorile nadaljevalo. Prišli smo do spoznanja, da spletno nasilje nima ovir, oz. nadlegovalci ne znajo določiti meje normale. Najstniki s prijatelji nimajo več stika v realnosti, vendar le preko mobilnih naprav. Anketiranci so nam dokazali, da več kot dovolj dobro poznajo spletno nasilje, kar lahko povežemo z dejstvom, da jih ima veliko neomejen oz. nenadzorovan dostop do interneta, kar je zaskrbljujoče. Nad njimi ali nad njihovimi znanci so bile izvedene najrazličnejše vrste nasilja, kar je še en dokaz, da internetni oz. internetni nadlegovalci nimajo meje. Z raziskovanjem smo se začeli zavedati, da ne spletno nadlegovanje večje breme in problem, kot se je zdel do tedaj. Najti moramo ravnovesje in mejo med internetom ter realnostjo in se tako zavarovati pred morebitnim nadlegovanjem. Pokažimo spoštovanje, tudi do ljudi, za katere meniš, da si ga ne zaslužijo – ne v odsev njihovega karakterja, temveč tvojega.

5 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Z našo raziskovalno nalogo želimo naše vrstnike ozavestiti o nevarnostih socialnih omrežij in interneta nasploh. Želimo jih opomniti, da lahko o izvedenem spletnem nadlegovanju spregovorijo in da vedno obstaja rešitev. Naš namen je, da se nadlegovalci začnejo zavedati, o čustvenih posledicah, ki jih puščajo na posameznikih. Pomembno je, da ob spletnem nasilju ravnajo premišljeno ter tako preprečijo slabe posledice. Kot del družbene odgovornosti smo pripravili zloženko, na kateri so predstavljene vrste spletnega nasilja in kaj narediti v primeru nadlegovanja. O spletnem nadlegovanju in kazenski odgovornosti bova ozavestili vrstnike, učitelje in starše ter pripravili predloge za razredne ure.

6 VIRI IN LITERATURA

Brčaninović, Azra. (2019). Nasilje nad otroki v kibernetnem prostoru: diplomsko delo visokošolskega študijskega programa Informacijska varnost [na spletu]. Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno s <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=72972&lang=slv>

ISA Institut. (2018). Miti in resnice o vrstniškem nasilju. Pridobljeno s <https://casoris.si/miti-in-resnice-o-vrstniskem-nasilju/>

Lobe B., Muha S. (2011). Tveganja in varnost na internetu: Perspektive evropskih otrok. Pridobljeno s http://gledoskop.si/upload/zijbalk1/212_1099_EU_Kids_online_poroilo_Slovenija.pdf

Pravni vidiki: Zakonsko stanje v Sloveniji. Pridobljeno s http://cyberhelp.eu/sl/introduction/legal_aspects

Rus R., Bernik I. (2012). Spletno vrstniško nasilje. Pridobljeno s https://www.fvv.um.si/DV2012/zbornik/splosna_sekcija/Rus_Bernik.pdf

SAFE-SI, Osveščanje o varni rabi interneta in novih tehnologij (2012). Pridobljeno s http://www.safe.si/c/1482/Soocenje_z_ustrahovanjem_na_internetu/?preid=978

Varni internet. [b. d.]. Starševstvo v digitalni dobi. Pridobljeno s <https://www.varniinternet.si/blog/121-starsevstvo-v-digitalni-dobi>

Završnik, Aleš. (2013). Pridobljeno s <http://nenasilje.inst-krim.si/images/docs/spletno-in-mobilno-nadlegovanje-zbornik.pdf>

Žakelj, Tjaša (2013). Nasilje med mladimi v kibernetnem prostoru. *Družboslovne razprave*, letnik 29, številka 74, str. 107-123. Pridobljeno s <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-LTZ0V>

Viri slik

Slika 1 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=instagram+icon&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiZ-vnszJ7nAhVoxIsKHYfnD-gQ_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih=625#imgrc=Yn9bh_cfD7vAXM:\)](https://www.google.com/search?q=instagram+icon&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiZ-vnszJ7nAhVoxIsKHYfnD-gQ_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih=625#imgrc=Yn9bh_cfD7vAXM:)

Slika 2 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&biw=1366&bih=625&tbn=isch&sa=1&ei=aioSxsreKlvUwAKs4L7lBg&q=twitter+logo&oq=twitter+logo&gs_l=img.3..0l3j0i30l7.25603.27193..27577...0.0..0.176.1303.0j10.....0....1..gws-wiz-img.....0i67j0i7i30.yolWYBnTrns&ved=0ahUKEwjKu-jR1p7nAhULKIAKHSyWD2kQ4dUDCAc&uact=5#imgrc=Zvnizbcl_W6OM:\)](https://www.google.com/search?rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&biw=1366&bih=625&tbn=isch&sa=1&ei=aioSxsreKlvUwAKs4L7lBg&q=twitter+logo&oq=twitter+logo&gs_l=img.3..0l3j0i30l7.25603.27193..27577...0.0..0.176.1303.0j10.....0....1..gws-wiz-img.....0i67j0i7i30.yolWYBnTrns&ved=0ahUKEwjKu-jR1p7nAhULKIAKHSyWD2kQ4dUDCAc&uact=5#imgrc=Zvnizbcl_W6OM:)

Slika 3 [b. d.] Pridobljeno s:

https://www.google.com/search?q=snapchat+logo&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjSuqyh2J7nAhVowosKHTfaBioQ_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih=625#imgrc=LK2l79auQ7kdVM

Slika 4 [b. d.] Pridobljeno s:

https://www.google.com/search?q=facebook+logo&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjsG8HH2Z7nAhXDwosKHfypCiMQ_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih=625#imgrc=eSZWZPUruLzj3M

Slika 5 [b. d.] Pridobljeno s:

https://www.google.com/search?q=tiktok+logo&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwigovmH2p7nAhXolosKHTmmB0AQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=625#imgrc=yOozTo3A_7GI1M

Slika 6 [b. d.] Pridobljeno s:

https://www.google.com/search?q=tumblr+logo&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiAoO7a2p7nAhXillsKHYtzDL8Q_AUoAXoECAoQAw&biw=1366&bih=625#imgrc=59sFJ9afR0lyKM

Slika 7 [b. d.] Pridobljeno s:

https://www.google.com/search?q=messenger+logo&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiN3ei0257nAhVRAXAIHcrqAmEQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=625#imgrc=q83cIH2wpmLsM:

Slika 8 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=pinterest+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiJz9PS357nAhXwwosKHYXQDHwQ_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih
=625#imgrc=-pHie2rWY60QkM](https://www.google.com/search?q=pinterest+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiJz9PS357nAhXwwosKHYXQDHwQ_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih
=625#imgrc=-pHie2rWY60QkM)

Slika 9 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=ask.fm+icon&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwirmZ0v4J7nAhUipIsKHURAB5IQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=625#img
rc=4pCNF1-LxU30QM](https://www.google.com/search?q=ask.fm+icon&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwirmZ0v4J7nAhUipIsKHURAB5IQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=625#img
rc=4pCNF1-LxU30QM)

Slika10 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=youtube+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiskOCO4Z7nAhUh-
yoKHXwhAygQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=625#imgrc=EDAHkN6e420rUM](https://www.google.com/search?q=youtube+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiskOCO4Z7nAhUh-
yoKHXwhAygQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=625#imgrc=EDAHkN6e420rUM)

Slika 11 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=roblox+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
m=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjd3d_L4Z7nAhVOTIsKHLXC_YQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=62
5#imgrc=hgfZ3eVsW9XgYM](https://www.google.com/search?q=roblox+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
m=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjd3d_L4Z7nAhVOTIsKHLXC_YQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=62
5#imgrc=hgfZ3eVsW9XgYM)

Slika 12 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=viber+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
m=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjX1rb54p7nAhVn_SoKHFVDAWAQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=6
25#imgrc=1WuUcGzdRx5r2M](https://www.google.com/search?q=viber+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
m=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjX1rb54p7nAhVn_SoKHFVDAWAQ_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih=6
25#imgrc=1WuUcGzdRx5r2M)

Slika 13 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=omegle+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
m=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjo0-
jD457nAhWQrIsKHTmlAmIQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=625](https://www.google.com/search?q=omegle+icon+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&t
m=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjo0-
jD457nAhWQrIsKHTmlAmIQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1366&bih=625)

Slika 14 [b. d.] Pridobljeno s:

[https://www.google.com/search?q=whatsapp+logo+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&
t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiNzb275Z7nAhXR04sKHQS0AV8Q_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih
=625#imgrc=w5f0EhBn9hXQ9M](https://www.google.com/search?q=whatsapp+logo+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&
t
bm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiNzb275Z7nAhXR04sKHQS0AV8Q_AUoAXoECAwQAw&biw=1366&bih
=625#imgrc=w5f0EhBn9hXQ9M)

Slika 15 [b. d.] Pridobljeno s:

https://www.google.com/search?q=discord+logo+jpg&rlz=1C1CAFB_enSI772SI772&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjDr5Oq5p7nAhWPs4sKHehnAjwQ_AUoAXoECA0QAw&biw=1366&bih=625#imgsrc=2kikOU0EjEq-PM

7 PRILOGE

PRILOGA 1: Anketni vprašalnik

Priloga: spletna anketa na portalu 1ka.si

Prosimo, če si vzamete nekaj minut in s klikom na Naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem ankete.

SPOL:

- Moški
- Ženski

1 - Kateri razred obiskuješ?

- 7. razred
- 8. razred
- 9. razred

2 - Ali imaš v svoji sobi dostop do interneta?

- da
- ne

3 - Koliko časa povprečno uporabljaš internet?

- manj kot 1 uro
- 1 - 2h
- 3 - 4h
- 5 - 6h
- več kot 6 ur

4 - Imaš nad internetom starševski nadzor (prostor, čas)?

- ne
- da, prostor in čas
- da, samo čas uporabe
- da, samo prostor

5 - Katere elektronske naprave uporabljaš za dostop do interneta?

Možnih je več odgovorov

- Osebni računalnik (doma)
- Lastni telefon
- Tablični računalnik
- Javni računalnik (v šoli, knjižnici, ...)
- Drugo:

6 - Katera socialna omrežja uporabljaš?

Možnih je več odgovorov

- Instagram
- Snapchat
- Facebook
- Twitter
- Messenger
- Pinterest
- Tumblr
- Drugo:

7 - Je tvoj profil javen ali privaten?

- javen
- privaten

8 - Ali na svoj profil sprejmeš tudi ljudi, ki jih osebno ne poznaš?

- da
- ne

9 - Ali si že slišal za spletno nadlegovanje?

- Da
- Ne

8 - Katere oblike spletnega nadlegovanja poznaš?

Možnih je več odgovorov

- Grooming
- Sexting
- Stalking/zalezovanje
- Flaming/ognjevitost
- Denigration/očrnitev
- Impersonation/poosebitev
- Outing/razkitje
- Trickery/prevara
- Exclusion/izključitev
- Happy slapping
- Drugo:

9 - Poznaš koga, ki je žrtev spletnega nadlegovanja?

Možnih je več odgovorov

- Da, jaz
- Da, prijatelj/prijateljica
- Da, nekdo iz družine
- Da, sošolec/sošolka
- Ne
- Drugo:

10 - Za kakšno obliko nadlegovanja je šlo?

Možnih je več odgovorov

- pošiljanje groženj, ustrahovanje

- spolno nadlegovanje
- izsiljevanje
- kraja identitete oz. vdiranje v profil na socialnem omrežju
- pisanje laži z namenom zasmehovanja
- izključevanje iz skupin na socialnem omrežju
- Drugo:

11 - Kaj je oseba naredila v obrambo?

Možnih je več odgovorov

- ni se branila
- blokirala nadlegovalca
- ignorirala
- osebo nadlegovala nazaj
- počakala, da nadlegovalec preneha
- prijavila policiji
- povedala staršem
- Drugo:

12 - S kom je oseba govorila o nadlegovanju?

Možnih je več odgovorov

- s starši
- s prijatelji
- z bratom/sestro
- z nikomer
- z učiteljem ali s svetovalnim delavcem
- Drugo:

13 - Ali je žrtev poznala nadlegovalca?

- da
- ne

14 - Če je bilo nasilje izvedeno nad tabo, te je močno prizadelo?

- da

ne

15 - Si ti koga nadlegoval/a na spletu?

Da

Ne

16 - Če si na internetu že nadlegoval, koga?

Možnih je več odgovorov

Osebo, ki je ne maraš.

Čustveno bolj ranljivo osebo.

Učenca nižjih razredov šole.

Učenca, ki izstopa (po obnašanju, izgledu itd.).

Osebo, ki je ne poznaš.

17 - Kaj bi želel sporočiti osebi, ki spletno nadlegujejo?

18 - Kaj bi svetoval/a, če bi ti nekdo zaupal, da je žrtev spletnega nadlegovanja?

PRILOGA 2: Udeležba na delavnici SAFE.SI: »Spletno nasilje in ustrahovanje«
25.11.2019

Na spletnem portalu safe.si organizirajo izobraževalne delavnice za učence in učitelje na različne tematike povezane z uporabo spleta. Med prebiranjem smo našli tudi delavnico o spletnem nasilju, ki so jo nameravali izvesti v eni izmed mariborskih šol. Ugodno so rešili našo prošnjo po soudeležbi in 25. novembra smo namesto k pouku odšli po znanje na delavnico. Pripravili smo vprašanja za intervju z izvajalci.

Predavanje je vodila gospa Nina Gradišnik, s katero smo pred predavanjem opravili kratek intervju, v katerem nam je odgovorila na vprašanja, ki so bila kasneje zelo koristna pri oblikovanju raziskovalne naloge. Delavnica »Spletno nasilje in ustrahovanje« je potekala za učence šestih razredov. Predavateljica je ob pomoči videoposnetkov in različnih kvizov pri katerih so sodelovali učenci, govorila o varnosti na internetu, tveganju pri ustvarjanju računa na družabnih omrežjih, deljenju osebnih podatkov in o vrstah spletnega nadlegovanja, ki so dandanes popularna.

PRILOGA 3: INTERVJU PO DELAVNICI

Med kom je spletno nasilje pogostejše, ženskami ali moškimi?

Jaz bi rekla, da je bolj pogosto med ženskami, zato ker so bolj dovzetne za določene stvari, mislijo, da morajo podobe in ideali izpolnjevati, mogoče glede tega. Kar se tiče spletnih izzivov pa tega mislim, a da ni takšne razlike, večja je pri pošiljanju golih fotografij. Slišala sem primer, da so eno punco izsiljevali naj pošlje te fotografije drugače bodo njeno celo družino postrelili, ker je ta oseba vedela, kje ta oseba živi, tudi take stvari se dogajajo.

Kakšen način spletnega nasilja je najpogostejši, sploh dandanes?

Kot sem rekla, veliko je teh spletnih izzivov tudi pri nas, največ se to v Ameriki dogaja, drugače pa grožnje in žaljenje preko forumov, kakšna predelava fotografij se pojavlja, prepošiljanje golih fotografij.

Zakaj mislite da izvajalci spletnega nasilja to počnejo?

Ja, veliko jim je to zabavno, ker nimajo nič pametnejšega za delati, ali pa se hočejo izkazati pred drugimi, sploh če se je to njim prej dogajalo in to prenašajo. Za njih je to bolj kratkočasenje in, da se pred prijatelji dokažejo, kaj so dosegli ali kaj takega.

Mislite, da so žrtve spletnega nasilja včasih tudi same krive za izvajanje nasilja, da provocirajo?

Zdaj, verjamem, da si niso žrtve same krive, je pa res, da bi lahko bile včasih oziroma v večini primerov malo bolj previdne pri uporabi spleta, se ne izpostavljajo v tem načinu, da se na primer ne vem, da se ne izpostavljajo oziroma, da bolj premislijo kaj in zakaj uporabljajo takšne aplikacije, vsekakor pa si niso same krive, da so žrtve nasilja.

Menite, da se izvajalec in žrtev med sabo poznata tudi osebno?

Včasih ja, večinoma časa pa ne. Tudi ti nasilneži so nasilni predvsem zaradi te navidezne, kako se že reče, anonimnosti na spletu, ker mislijo, da se jih ne da izslediti pa potem imajo tudi na primer kakšne lažne profile in iz teh profil to počnejo.

Ali žrtve nasilja izvajanega nad njimi po navadi skrivajo ali komu povedo?

Na delavnicah vedno svetujemo, ali pogovor z odraslo osebo ali svetovalno delavko na šoli, da žrtve nekomu zaupajo. Zdaj, kako je pa to v realnosti, pa je odvisno od primera, kako je ta žrtve podprta v družbi, kakšno podporo ima doma, to je zelo odvisno.

Ali po vašem mnenju spletno nasilje pusti velik vtis na posameznika in kakšen?

Ja, zelo negativen, tako kot vsako nasilje pušča posledice na osebnosti tega posameznika, zdaj lahko, da se tega vedno spominja in se počuti ustraховano zelo odvisno od tega, kakšna oblika nasilja je bila izvedena, vsekakor pa pusti grde posledice.

Ali to kako so starši vzgajali otroka vpliva na spletno nadlegovanje?

Vsekakor, torej, tako kot sem prej rekla, pomembno je, kako ta uporabnik splet uporablja, kakšne aplikacije, kako se izpostavlja, to v bistvu izraža tudi kako je bil vzgojen, kako previden je in podobno, komu zaupa na spletu, da so to res prijatelji, ki jih pozna ali so neznanci. Potem tudi kakšne vzdevke ima, vse to vpliva, če imaš ti na primer ime in priimek za vzdevek na spletu, potem lahko pričakuješ, da te bo kdo poznal, ti pa ne boš vedel, s kom se pogovarjaš ali kaj podobnega.

Mislite, da je internetno nasilje huje kot fizično?

To je zdaj zelo težko primerjati, odvisno za kakšno fizično in za kakšno spletno nasilje gre, vsekakor pa lahko tudi spletno nasilje pušča velike posledice, prej sem že omenila, da se to tudi v Ameriki dobro odraža, ker je Amerika glede tega bolj »napredna« oziroma so bolj prisotni na spletu in to uporabljajo in tam se tudi te negativne posledice odražajo. Moramo si predstavljati, če mladostnik uporablja ta družabna omrežja, da bi pridobil samozavest oziroma neko zaupanje ali kaj podobnega, po tem pa ga nekdo začne žaliti, nadlegovati, potem ga v bistvu to negativno zatre, sploh če so neke grožnje ali kaj podobnega, moramo vedeti, da smo na telefonu štiriindvajset ur sedem dni na teden in smo neprestano izpostavljeni temu. Pred fizičnim nasiljem se lahko zatečemo domov, se zaklenemo, tisto preko spleta pa bo se vedno pri nas, v naši sobi bomo še vedno žrtev nasilja, čeprav smo tehnično na varnem, tako da je to odvisno in je težko primerjati.

Kaj naj naredijo starši, če je njihov otrok spletno nadlegovan ali je on spletno nadlegovan?

Vsekakor se morajo z njim pogovoriti. Otrok se mora zavedati, da lahko ko dopolni štirinajsto leto, tudi svoja dejanja odgovarja po kazenskem zakoniku, enako kot, da bi to nasilje izvajal fizično v realnem svetu, kot sem rekla je veliko na vzgoji, torej vsekakor se z njim pogovorijo, mu svetujejo, prek pogovora se potem to reši.

Kakšen značaj imajo ljudje, ki izvajajo spletno nasilje?

To je zelo odvisno. Pogosto moramo raziskati zakaj izvajajo to spletno nasilje, kaj je vzrok, kot sem rekla, lahko so žrtve nasilja in potem to prenašajo, da se iz njih norčujejo in oni to naprej prenašajo, da sami sebi nekaj dokažejo. Lahko gre za to, da ne dobijo dovolj pozornosti pa jo potem na tak način iščejo, na negativne načine. Lahko jim je to zabava, ker, kot sem prej rekla, nimajo kaj pametnejšega za počet, res ne vedo kaj naj s svojim življenjem pa se potem tako izživljajo, nekaj v tem smislu.

Kaj naj najstniki naredimo če smo spletno nadlegovani?

Treba je zaustaviti nadlegovanje odvisno od tega prek česa smo nadlegovani, preko sporočil ali kakšne aplikacije. Izvajalce se blokira, prijavi na družabno omrežje, vsako družabno omrežje načeloma to dopušča, prijavimo takšen pogovor oziroma takšnega uporabnika, se vedno posvetujemo s starši, osebo ki ji zaupamo, v kolikor je bilo to nadlegovanje res neka hujša oblika, lahko pokličemo tudi policijo in se potem tudi to osebo tudi kazensko obravnava.